

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista ja perhekotisijoituksesta

Miettinen, Heidi
Pesonen, Marjo

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista ja perhekotisijoituksesta

Miettinen, Heidi
Pesonen, Marjo
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2015

Miettinen Heidi, Pesonen Marjo

Sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista ja perhekotisijoituksesta

Vuosi 2015 Sivumäärä 40+3

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista sekä perhekotisijoituksen vaikutuksia nuoren hyvinvointiin nuoren itsensä kokemana. Tavoitteena oli antaa sijoitetun nuoren kokemukselle ääni sekä tuottaa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille sijoitetun nuoren kokemuksista. Aloite opinnäytetyön tekoon tuli perhekodissa sijoitettuina olleilta nuorilta. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Metodina käytettiin teemahaastattelua ja opinnäytetyöhön haastateltiin neljää 15 - 18-vuotiasta sijoitettua nuorta.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että nuorilla oli sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista. Lastensuojelun sijoitusprosessiin liittyneistä haasteista huolimatta nuoret olivat sitä mieltä, että sijoitus kodin ulkopuolelle oli antanut nuorille mahdollisuuden tasapainoisempaan elämään. Perhekotisijoituksen nuoret kuvasivat parantaneen heidän elämänlaatuaan ja vaikuttaneen positiivisesti heidän hyvinvointiinsa. Perhekodissa nuoren hyvinvointia edesauttaviksi asioiksi koettiin arkielämän perusasiat, vertaistuki, säännöt ja rajat sekä perhekodin pitäjän antama tuki. Tutkimustulokset antavat tietoa sijoitettujen nuorten kokemuksista lastensuojelun sijoitusprosessista sekä perhekotisijoituksesta ja tältä osin tutkimustuloksia voidaan hyödyntää lastensuojelutyön kehittämisessä.

Asiasanat: lastensuojelu, perhehoito, nuorten kokemukset

Miettinen Heidi, Pesonen Marjo

Young people's experiences of foster care placement procedure and placement in foster homes

Year	2015	Pages	40+3
------	------	-------	------

The purpose of this thesis was to find out what kind of experiences young people have of the foster care placement procedure and its effects on young people's wellbeing as experienced by young people themselves. The aim was to make the views of the young people who are placed in foster care heard and provide information for professionals in the social welfare and public health care sector. The idea for the thesis was initiated by young people who have been placed in foster homes. In the thesis research methods chosen were qualitative research and theme interviews. Four 15-18-year-old young people who are placed in foster care were interviewed.

The results indicate how young people had both positive and negative experiences of the foster care placement procedure. In spite of the challenges connected to the foster care placement procedure young people thought that the placement outside home had given them an opportunity to lead a more balanced life. Young people expressed that the foster home placement enhanced their quality of life and influenced their wellbeing positively. Young people who were placed in a foster home expressed that daily routines, peer support, rules and restrictions as well as support from the foster parent had improved their wellbeing. The results provide information about the experiences of young people's foster care placement procedure as well as the foster home placement and these results can be used in the development of child welfare work.

Keywords: child welfare, foster care, young people's experiences

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Lastensuojelu	7
	2.1 Asiakkuuden alkaminen	7
	2.2 Avohuolto	9
	2.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena	10
	2.4 Kiireellinen sijoitus	10
	2.5 Huostaanotto ja sijaishuolto	11
3	Perhehoito.....	13
4	Nuori lastensuojelun asiakkaana	14
5	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	16
6	Tutkimusmenetelmä.....	16
7	Eettiset kysymykset	19
8	Opinnäytetyön toteutus.....	21
9	Tutkimustulokset.....	23
	9.1 Nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista	23
	9.1.1 Nuorten kokemuksia sosiaalityöntekijöistä	23
	9.1.2 Nuorten kokemuksia avun saamisesta lastensuojelun prosessissa	25
	9.1.3 Nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista	26
	9.1.4 Nuorten kokemuksia perhekotiin muuttamisesta ja perhekodissa asumisesta	28
	9.2 Perhekotisijoituksen vaikutuksia nuoren hyvinvointiin	29
10	Johtopäätökset ja pohdinta	31
	Lähteet	37
	Liitteet.....	40

1 Johdanto

Lastensuojeluun liittyvät asiat ovat viime aikoina olleet runsaasti esillä julkisessa keskustelussa. Erityisesti lastensuojelun haasteita on nostettu esille. Lapsella on oikeus hyvään kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun. Yksinkertaisuudessaan lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen hyvinvointi sekä poistaa sitä uhkaavia vaaratekijöitä. Lastensuojelussa tärkein lähtökohta on aina lapsen etu.

2000-luvulla lapsikeskeisen työskentelyn merkitykseen on alettu kiinnittää lastensuojelussa enemmän huomiota. Myös lapsi- ja nuorisotutkimuksissa suuntaus on ollut samanlainen, kun halutaan saada tietoa lapsen tai nuoren näkökulmasta. Nuoria tutkitaan nuorina (eikä vain osana heidän perhettään), joiden näkökulmat voivat olla hyvinkin poikkeavia vanhempiin tai viranomaisiin nähden. (Aaltonen & Heikkinen 2009: 165.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista sekä perhekotisijoituksen vaikutuksia nuoren hyvinvointiin nuoren itsensä kokemana. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa sijoitetun nuoren kokemukselle ääni sekä tuottaa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille sijoitetun nuoren kokemuksista. Aloite opinnäytetyöhön tuli perhekodissa sijoitettuna olleilta nuorilta. Kyseinen perhekoti sijaitsee pääkaupunkiseudulla. Nuoret toivoivat perhekoti aiheista opinnäytetyötä, koska olivat kokeneet perhekotisijoituksen hyväksi. Tarkempaa aiheajausta opinnäytetyöhön nuorilta ei tullut, joten saimme melko vapaat kädet pohtia, millaisen opinnäytetyön työstäisimme.

Koska aloite tuli nuorilta itseltään, haluamme pitää työn keskipisteenä nuorten kokemukset. Opinnäytetyössä haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin: millaisia kokemuksia sijoitetulla nuorella on lastensuojelun sijoitusprosessista kokonaisuudessaan ja minkälainen vaikutus perhekotisijoituksella on ollut nuoren hyvinvointiin nuoren itsensä kokemana?

Opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää ja opinnäytetyö toteutetaan teemahaastatteluina. Haastattelemme neljää 15 - 18-vuotiasta perhekotiin sijoitettua nuorta. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä esittelemme lastensuojelua yleisesti, asiakkaiden alkamista, lastensuojeluprosessin etenemistä sekä erilaisia lastensuojelun tuki- ja sijoitusmuotoja. Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käytämme termiä ”lapsi”, koska lastensuojelulain mukaan alle 18-vuotiasta henkilöä pidetään lapsena ja myös kirjallisuudessa puhutaan nuoren sijaan usein ”lapsesta”.

2 Lastensuojelu

Lastensuojelu tarkoittaa laaja-alaista lastensuojelua ja sen tarkoitus on turvata lapsen oikeudet hyvään kasvuympäristöön sekä monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Laissa lastensuojelu on laajasti määritelty. (Taskinen 2010: 19; Mitä on lastensuojelu?) Lastensuojelulain tehtävinä on perheiden ja yksilöiden hoitaminen ehkäisemällä ja korjaamalla ongelmia, sekä yhteiskunnan yleisistä oloista huolehtiminen. Yksinkertaisuudessaan lastensuojelulain ydin on lapsen kehityksen ja terveyden turvaamista sekä näitä uhkaavien vaaratekijöiden poistamista. (Bardy 2009: 39, 41.)

Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla on tarkoitus tarjota apua ja tukea mahdollisimman varhain, ennen ongelmien syntymistä tai pahenemista. Ennaltaehkäisevää työtä tekevät muun muassa koulu, päivähoito ja neuvola. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvalla hyvinvoinnin edistämällä on tarkoitus ehkäistä lastensuojelun tarvetta. (Mitä on lastensuojelu?) Kansalaiset ja koko yhteiskunta ovat osallisena lasten suojelussa. Lapsella on oikeus hyvään kasvuympäristöön, joka antaa virikkeitä ja turvaa sekä erityistä suojelua. Tämä perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lasten oikeudet pyritään turvaamaan niin, että lapsien hyvinvointia edistetään ja yhteiskunta kehittää erilaisia palveluita kasvatuksen tueksi sekä konkreettisesti teemmällä lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Taskinen 2010: 19.)

Kuusikko-työryhmä on vertaillut vuosittain Suomen kuuden suurimman kaupungin (Helsinki, Espoo, Vantaa, Oulu, Tampere ja Turku) lastensuojelun palveluja ja kustannuksia. Eri kaupunkien edustajien asiantuntijaryhmät raportoivat muun muassa edellisvuoden kustannuksista ja asiakasmääristä. Esimerkiksi vuonna 2013 kuutoskaupungeissa tehtiin 41 005 lastensuojeluilmoitusta. Suurin osa ilmoituksista oli viranomaisten tekemiä. Lastensuojeluasiakkaiden lukumäärä kuutoskaupungeissa vuonna 2013 oli 29 673 asiakasta. (Kuusikko-työryhmä 2013: 3, 6.)

2.1 Asiakkuuden alkaminen

Lastensuojeluprosessi alkaa asian vireille tulemisesta. Tällöin nuoren mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta on tehty lastensuojeluilmoitus tai asia on muussa yhteydessä tullut esille. (Taskinen 2010: 56.) Syitä lastensuojelun tarpeelle ovat esimerkiksi lapsen kehityksen tai terveyden vaarantavat kasvuolosuhteet, laiminlyöty lapsen hoito ja huolenpito, huoltajan äkillinen kykenemättömyys huolehtia lapsesta esimerkiksi päihtymyksen takia tai lapsen oma käyttäytyminen, joka vaarantaa hänen terveyttään ja kehitystään (Taskinen 2010: 49, 69; Rätty 2012: 298).

Tietyt tahot ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli he havaitsevat lapsen olevan vaarassa ja lapsen tilanne edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä. Ilmoitusvelvollisia viranomaistahoja ovat sosiaali- ja terveydenhuollon, nuorisotoimen, opetustoimen, poliisitoimen ja seurakunnan palveluksessa työskentelevät henkilöt. Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia viranomaisen palveluksessa olevia henkilöitä, huolimatta siitä, missä ja millaisessa palvelusuhteessa henkilö työskentelee. Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekoon on matala ja lastensuojeluilmoitus tulee tehdä aina, mikäli lapsen arvioidaan olevan vaarassa ja hänen tilanteensa edellyttää lastensuojelutarpeen selvittämistä. (Räty 2012: 190-193.)

Lastensuojeluilmoituksen voivat tehdä myös muut, kuin siihen velvoitetut henkilöt. Lastensuojelulaissa on säädetty tilanteista, joissa henkilöllä on velvollisuuden sijaan oikeus tehdä lastensuojeluilmoitus. Näitä henkilöitä voivat olla esimerkiksi lapsen isovanhemmat, sisarukset, naapurit tai joku muu sivullinen, lapsi itse tai ne viranomaistahot, joilla ei lain mukaan ole ilmoitusvelvollisuutta (esimerkiksi tulliviranomaiset). (Räty 2012: 197; Taskinen 2010: 56.) Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti. Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä myös nimettömästi, lukuun ottamatta niitä tahoja ja henkilöitä, jotka ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen. (Räty 2012: 198, 199.)

Kun lastensuojeluilmoitus on vastaanotettu, tulee lastensuojeluviranomaisten välittömästi tehdä lapsen tilanteesta arvio ja selvittää, onko lapsella kiireellisen lastensuojelun tarve. Mikäli tilanne niin vaatii, voidaan lapsen tilanne turvata kiireellisellä sijoituksella tai muulla välittömällä toimenpiteellä. Mikäli kyseessä ei ole kiireellisen lastensuojelun tarve, sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä lastensuojeluilmoituksen tai muun vastaavan tiedon vastaanottamisesta, tehtävä päätös lastensuojelutarpeen selvitykseen ryhtymisestä tai sen tekemättä jättämisestä. Pääsääntöisesti selvitys tehdään, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Selvitystä ei tehdä, jos esimerkiksi kyseessä on selkeä haitanteko tai muu aiheen ilmoitus. Lastensuojelutarpeen selvitys tehdään yleensä parityöskentelynä ja sen tulee valmistua viimeistään kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. (Taskinen 2010: 58-59; Räty 2012: 227.)

Selvityksen tarkoituksena on lapsen tilanteen kokonaisvaltainen arviointi ja se pyritään tekemään yhteistyössä lapsen ja lapsen huoltajien tai muiden, sillä hetkellä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Selvityksessä arvioidaan esimerkiksi lapsen huoltajan kykyä huolehtia lapsesta ja siihen mahdollisesti vaikuttavia seikkoja (esimerkiksi huoltajan mielenterveys- tai päihdeongelmat), lapsen päivittäisen hoidon järjestämistä, lapsen koulunkäyntiä ja ystäväpiiriä. Mikäli lastensuojelutarpeen selvittäminen on katsottu aiheelliseksi, se tehdään, vaikka lapsi tai hänen huoltajansa sitä vastustaisivat. (Räty 2012: 229.)

Mikäli lastensuojelutarpeen selvitykseen ryhdytään, lapsi kirjataan lastensuojelun asiakkaaksi ja lastensuojeluasiakkuus alkaa (Taskinen 2010: 59). Lapselle ja perheelle nimetään oma, lapsen asioista ja lastensuojelutarpeen selvityksestä vastaava sosiaalityöntekijä. Lastensuojeluasiakkuus päättyy, mikäli selvityksen perusteella lastensuojelullisiin toimenpiteisiin ei ole aihetta. (Räty 2012: 229, 231.) Mikäli lastensuojeluasiakkuus selvityksen valmistuttua jatkuu, lapselle tehdään asiakassuunnitelma (Taskinen 2010: 63, 64).

2.2 Avohuolto

Lapselle tehtävässä asiakassuunnitelmassa on määritelty lapselle ja perheelle annettavia avohuollon palveluja lapsen ja perheen tukemiseksi. Avohuollon tarkoituksena on ensisijaisesti pyrkiä korjaamaan lapsella olevia mahdollisia vaikeuksia lapsen asuessa kotona. (Taskinen 2010: 69, 71.) Koska lapsen elämä sijoittuu yleensä perheen piiriin, lapsen huoltajien ja perheen taustojen tarkastelu auttaa ymmärtämään asiakkuuteen johtaneita syitä (Heino 2007: 31). Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on myös tukea vanhemmuutta ja edistää lapsen kehitystä. Mikäli lapsen kasvuolosuhteet muuttuvat niin, että lapsen kehitys tai terveys vaarantuu tai lapsi on itse vaaraksi omalle terveydelleen tai kehitykselleen, sosiaalihuollon on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin. (Taskinen 2010: 69.) Avohuollon palvelut ja tukitoimet voidaan kohdistaa pelkästään lapselle, lapsen vanhemmille tai koko perheelle tarkoitettuina tukitoimina (Räty 2012: 271).

Avohuollon tukitoimista päättää sosiaalityöntekijä ja ne järjestetään vapaaehtoisesti vanhempien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella. Tukitoimet järjestetään sen mukaan, mitkä ovat lapsen ja perheen ongelmat ja tukimuoto tulee räätälöidä perheelle niin, että se vastaa perheen tarvitsemaan apuun. Tukitoimia järjestettäessä on huomioitava myös kunnan palvelut ja resurssit. (Taskinen 2010: 69-71.) Avohuollon palvelunsaajan tulee olla aktiivinen ja osallistua tukitoimien järjestämiseen (Räty 2012: 271). Tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja myönnettyistä tukitoimista tehdään päätös (Avohuolto).

Lastensuojelulaki edellyttää, että kunnat järjestävät perheille palveluja ja tukitoimia. Näitä ovat esimerkiksi lasten päivähoido, lapsiperheille tarkoitettu kotipalvelu ja lapsen koulunkäynnin tukeminen. Avohuollon tukimuodot järjestetään perheen tarpeille sopivaksi. Jos perheellä on riittämätön toimeentulo tai asumisolot ovat puutteelliset, kunnan on järjestettävä riittävä toimeentulo ja korjattava asumisolossa olevat puutteet. Lapselle taloudellista tukea voidaan myöntää esimerkiksi harrastuksiin. Näiden lisäksi tukea voidaan myöntää ammatin ja asunnon hankintaan, työhön sijoittumiseen, läheisten ihmissuhteiden ylläpitoon sekä henkilökohtaisten tarpeiden hoitamiseen. (Taskinen 2010: 70, 71.) Muita avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi säännöllisesti perhettä tapaava ja perhettä arjessa tukeva perhetyöntekijä tai tukiperhe, jonka luokse lapsi voi mennä esimerkiksi viikonlopuksi. Myös vertaisryhmätoimintaa

ja lasta tukevia erilaisia hoito- ja terapiapalveluja on tarvittaessa saatavilla. (Lastensuojelupalvelut.)

2.3 Sijoitus avohuollon tukitoimena

Asiakassuunnitelman mukaisesti lapselle voidaan järjestää avohuollon tukitoimena arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshoittoa yhdessä huoltajien kanssa. Kun sijoitus toteutetaan avohuollon tukitoimena, se perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sijoitukseen tarvitaan 12 vuotta täyttäneen lapsen tai huoltajien suostumus. Mikäli lapsi asuu yhden huoltajan kanssa, on toistakin huoltajaa kuultava. (Taskinen 2010: 72; Sijoitus avohuollon tukitoimena.) Huoltajilla säilyvät kaikki huoltajan oikeudet ja niin halutessaan huoltajat voivat päättää sijoituksen lopettamisesta. Lapsi voidaan sijoittaa myös ilman huoltajia, mikäli katsotaan tarpeelliseksi arvioida lapsen tarvitsemaa tukea tai kuntoutusta tai jos lapsi tarvitsee väliaikaista hoitoa esimerkiksi huoltajan sairauden takia. (Taskinen 2010: 72, 73.)

Lapsen sijoittaminen avohuollon tukitoimena ilman huoltajaa tulee olla lyhytaikainen. Mikäli lapsi itse haluaa avohuollon sijoituspaikkaa itsellensä, mutta huoltajat vastustavat sitä, ei avohuollon sijoitukselle ole edellytyksiä. Tällaisissa tilanteissa on arvioitava sekä lapsen edunvalvojan määräämisen tarpeellisuus että huostaanoton edellytysten täyttymistä. Avohuollon tukitoimena tehdyn sijoituksen tarve tulee arvioida viimeistään kolmen kuukauden kulluttua sijoituksen alkamisesta ja mikäli sijoitusta jatketaan, uusi arvio tehdään kolmen kuukauden välein. Mahdollinen huostaanoton tarve on myös selvitettävä arvioinnin yhteydessä. (Räty 2012: 283, Taskinen 2010: 73.)

2.4 Kiireellinen sijoitus

Kiireellinen sijoitus on akuutti tilanne, jolloin turvaamistoimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi. Kiireellisen sijoituksen päätöksen tekee sosiaalityöntekijä ja kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. (Saastamoinen 2010: 40-41.) Mikäli 30 päivää ei riitä lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai lapsen ja perheen tilanne ei kohennu, kiireellistä sijoitusta voidaan erillisellä päätöksellä jatkaa enintään 30 päivällä (Taskinen 2010: 82). Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekee eri työntekijä kuin lapsen asioista vastaava työntekijä. Sama työntekijä ei voi tehdä kiireellistä sijoitusta ja jatkopäätöstä samasta kiireellisestä sijoituksesta. Kiireellinen sijoitus voi kahdessa tapauksessa jatkua yli 30 päivää ilman erillistä päätöstä; huostaanottoa koskeva hakemus on tehty viranhaltijan taholta 30 päivän kuluessa sijoituksesta hallinto-oikeuteen tai mikäli lapsen huostaanottoa koskeva hakemus on vireillä hallinto-oikeudessa ennen kiireellisen sijoituksen päätöstä. (Saastamoinen 2010: 44, 46.)

Kiireellisen sijoituksen edellytyksiä voivat olla kodin olosuhteissa tapahtuvat muutokset tai huolenpidon puute, joka vaarantaa lapsen terveyden tai kehityksen. Äkillisen sijoituksen tarve voi perustua huoltajien kykenemättömyyteen huolehtia lapsesta esimerkiksi päihtymyksen tai äkillisen mielenterveysongelman takia tai jos lasta on pahoinpidelty ja tilanne vaatii välittömiä tutkimuksia tai hoidon järjestämistä. (Räty 2012: 298.) Sen sijaan huoltajiin kohdistuva epäily lapsen pahoinpitelystä tai hyväksikäytöstä on syy kiireelliseen sijoitukseen tilanteissa, joissa on syytä epäillä teon uusiutumista tai jos lapsi toivoo itse kiireellistä sijoitusta. Tällaisissa tapauksissa lapsen kiireellistä sijoitusta parempana vaihtoehtona pidetään sitä, että tutkimuksen ajaksi kotoa pois muuttava osapuoli olisi rikoksista epäilty huoltaja, ei lapsi. (Taskinen 2010: 77.) Kiireellisen sijoituksen tarve voi johtua myös lapsen omasta itsetuhoisesta käyttäytymisestä, päihteiden käytöstä tai syyllistymisestä rikokseen (Räty 2012: 298). Myös akuutti epäily siitä, että lapsi aiotaan piilottaa tai viedä maasta ilman lupaa, ovat kiireellisen sijoituksen perusteita (Taskinen 2010: 76, 77).

Asiaan osallisten, eli lapsen, lapsen huoltajien sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta on selvitettävä ennen kiireellisen sijoituksen päätöksen tekemistä. Mielipiteen selvittäminen voidaan kuitenkin jättää tekemättä tilanteissa, joissa käsittelystä aiheutuva viivästyminen haittaa lapsen terveyttä, kehitystä tai turvallisuutta. (Saastamoinen 2010: 41, 42.)

Kiireellinen sijoitus loppuu, kun perusteita kiireelliselle sijoitukselle ei enää ole tai laissa säädetyt määräajat päättyvät. Kiireellinen sijoitus lakkaa myös kun hallintotuomioistuin antaa lopullisen päätöksen tai väliaikaisen määräyksen. (Saastamoinen 2010: 49.) Jos tilanne kotona sallii tai lapsen ja perheen tilanne voidaan turvata avohuollon tukitoimin, lapsi voidaan palauttaa kotiin. Tällöin sosiaalityöntekijän on tehtävä välittömästi päätös sijoituksen lakkaamisesta. Lapsen huostaanottoa on ryhdyttävä valmistelemaan, mikäli lapsen ja perheen tilanne ei parane kiireellisen sijoituksen aikana. (Taskinen 2010: 82.)

2.5 Huostaanotto ja sijaishuolto

Lastensuojelun viimeisin ja samalla voimakkain lapsen ja perheen oikeuksiin kajoava toimi on lapsen huostaanotto (De Godzinsky 2012: 1). Mikäli puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet vakavasti uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä, viranomaisilla on velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja järjestää lapselle sijaishuolto. Toinen peruste huostaanotolle voi olla, mikäli lapsi päihteitä käyttämällä tai rikokseen syyllistymällä vaarantaa terveyttään tai kehitystään vakavasti. (Saastamoinen 2010: 23; De Godzinsky 2012: 14.) Huostaanoton ollessa viimesijaisin keino lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, voidaan huostaanottoon ryhtyä ainoastaan silloin, kun avohuollon tukitoimet eivät ole riittäneet tai ne eivät ole olleet sopivia tai mahdollisia (Huostaanotto). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei

lasta, tilanteen niin vaatiessa, voitaisi ottaa huostaan välittömästi. Mikäli laissa säädetty huostaanoton edellytykset täyttyvät ja lapsen etu sitä vaatii, lapsi on otettava huostaan välittömästi. (Räty 2012: 312.)

Huostaanotto valmistellaan parityönä sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän sekä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän toimesta. Huostaanotto-prosessi jaetaan erilaisiin toimenpiteisiin. Näitä toimenpiteitä ovat lainmukaisten edellytysten varmistaminen, neuvonpito, jossa lapsen ja perheen kanssa keskustellaan henkilökohtaisesti, sijaishuoltopaikan valinta, joka valitaan lapsen tarpeiden ja huostaanoton perusteiden mukaisesti, asiakassuunnitelma ja todisteellinen kuuleminen, mikäli lapsi ja perhe haluavat ilmaista mielipiteensä ja tulla todisteellisesti kuulluksi. Lisäksi huostaanottoprosessiin kuuluvat päätöksenteko (kirjallinen päätös), tarvittaessa lapsen terveydentilan tutkiminen, täytäntöönpano sekä voimassaolo. Sijaishuoltopaikka valitaan lapsen tarpeiden ja huostaanoton perusteiden mukaisesti. Vaihtoehtoja lapsen sijaishuoltopaikaksi ovat muun muassa sukulaissijoitus, ammatilliset perhekodit ja perheryhmäkodit, perhehoito, koulukodit, lastenkodit ja erityislastenkodit. Ensin selvitetään lapsen läheisten mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan. (Taskinen 2010: 86-88.) Viimesijaisin sijoituspaikka nuorille on koulukoti (Manninen 2013: 19). Sijoituksen tulee aina vastata lapsen etua (Taskinen 2010: 87).

Huostaanoton tarpeen arviointi on haastava prosessi, jossa jokaisen lapsen etu tulee arvioida yksilöllisesti. Arvioinnissa huomioidaan lapsen kasvuolosuhteita, kuten perushoitoa, kasvuympäristöä ja lapsen saamaa ymmärrystä ja tukea. Lisäksi arvioidaan avohuollon tukitoimia, miksi tukitoimet eivät ole olleet sopivia, mahdollisia tai riittäviä, lapsen elämäntavan vahingollisuutta, esimerkiksi lapsen päihteidenkäyttöä ja lapsen etua, onko huostaanotto lapsen edun mukaista. (Huostaanottotarpeen arviointi; Taskinen 2010: 89-96.)

Huostaanotto ei voi olla kestoajan määräämisen, vaan se on aina toistaiseksi voimassaoleva. Tavallisesti huostaanotto on väliaikainen toimenpide, joka tulee lopettaa heti, kun olosuhteet sen sallivat. On kuitenkin käytettävä tarkkaa harkintaa, kun mietitään huostaanottopäätöksen aloittamista sekä sen lopettamista ja päätöksen tulee aina olla lapsen edun mukainen. Mitä enemmän muutostilanteita lapsi tai nuori joutuu kohtaamaan, sitä vaikeampaa hänen on niistä selviytyä. Huostassa pitoa ei saa lopettaa, jos se on selvästi vastoin lapsen etua. (Saastamoinen 2010: 32-33.)

Mikäli tarvetta ja edellytyksiä huostassa pidolle ei enää ole, huostassa pito tulee lopettaa välittömästi (Räty 2012: 397). Tällöin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelelee asian, mutta päätös tehdään viranhaltijan tasolla. Lain mukaan lasta ja hänen huoltajiaan on kuultava ennen huostassa pidon lopettamista. Lapsen täytettyä 18 vuotta, huostassa pito lakkaa ilman erillistä hallintopäätöstä. (Saastamoinen 2012: 35, 36, 39.)

3 Perhehoito

Perhehoito on lapsen kasvatuksen, hoidon tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa (Perhehoito). Perhehoidolla pyritään edistämään lapsen tai nuoren perusturvallisuutta ja sosiaalista kehitystä sekä antamaan mahdollisuus läheisiin ihmissuhteisiin ja perheenomaiseen hoitoon. Laitoshoidon rinnalla perhehoito on yksilöllinen ja luonnollinen tapa hoitaa oman kodin ulkopuolista hoitoa tarvitsevia lapsia ja nuoria. (Ketola 2008: 20.) Perhehoidon tulisi olla laitoshoitoon nähden lapsen ensisijainen sijaishuollon muoto. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapsen sijaishuolto järjestetään laitoksessa ainoastaan siinä tapauksessa, mikäli sijaishuoltoa ei voida muualla tai muulla tavoin järjestää. (Räty 2012: 417.) Yhteiskunnalle perhehoito on kodin ulkopuolisista hoitomuodoista edullisin (Ketola 2008: 22).

Perhehoitoa voidaan käyttää sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimena että huostaan otettujen lasten ja nuorten sijaishuoltona (Lastensuojelun perhehoito). Perhehoidon erilaisia muotoja ovat lyhytaikainen kriisisijoitus, pitkäaikainen sijoitus, nuorisoiäisten sijoitus, lyhytaikainen lapsen tilannetta arvioiva sijoitus, tuki- ja lomituserheenä toimiminen toiselle sijaisperheelle sekä äiti-lapsi-sijoitus vanhemmuuden ja tarpeiden arvioimiseksi (Ketola 2008: 20).

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka omassa kodissaan hoitaa avohuollon tukitoimin sijoitettuja tai huostaan otettuja lapsia. Lapsia hoitavasta perhehoitajasta käytetään myös nimitystä sijaisvanhempi, kyseessä on kuitenkin samaa tarkoittava asia. Joskus perhehoitajaa ja sijaisvanhempaa pidetään virheellisesti erillisinä toimijoina. (Ketola 2008: 18.) Perhehoitajaksi valittavan henkilön tulee soveltua tehtäväänsä koulutuksen, kokemuksen tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella. Perhehoitajan tulee sitoutua lapseen sekä tukea ja hoivata lasta lapsen kehityksen ja edun mukaisesti. Lisäksi perhehoitajan tulee olla yhteistyökykyinen toimimaan sijoitetun lapsen ja hänen läheistensä kanssa sekä moniammatillisen työryhmän jäsenenä. Perhehoitajan soveltuvuutta tehtävään selvitetessä on tärkeää huomioida myös perhekodin ihmissuhteet sekä se, tulisiko sijoitetun lapsen asema perheessä olemaan tasavertainen perheen muihin jäseniin nähden. (Perhehoitajana toimiminen.)

Perhehoitaja tekee toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa. Toimeksiantosopimuksessa sovitaan muun muassa hoidon arvioitu kesto, perhehoitajalle maksettava palkkio, hoidossa olevan henkilön mahdollisista yksilöllisistä tarpeista johtuvista erityiskustannuksista sekä perhehoitajan oikeudesta vapaaseen. Kyseessä ei kuitenkaan ole työsuhde, vaikka perhehoitajalla on oikeus hoitopalkkioon antamastaan hoidosta. (Räty 2012: 437, 438.) Perhehoitajaksi pyrkivän henkilön tulee suorittaa tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Tiettyjä poikkeustilanteita

lukuun ottamatta, ennakkovalmennus on suoritettava ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä. Tällainen poikkeustilanne voi olla esimerkiksi hyvin nopeasti toteutettava lapsen sijoitus läheisperheeseen. Ennakkovalmennuksessa muun muassa arvioidaan (sekä hakija itse että valmennuksen järjestäjät) hakijan mahdollisuuksia toimia perhehoitajana. (Perhehoitajana toimiminen.)

Perhekoti on yksityisen perheen koti, jossa annetaan perhehoitoa (Mitä perhehoito on?). Perhekodissa voidaan hoitaa enintään neljää henkilöä samanaikaisesti. Tähän lukumäärään lasketaan mukaan kaikki perhehoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset sekä muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevat henkilöt, paitsi silloin, jos kyseessä on hoidon antaminen sisaruksille tai saman perheen jäsenille. (Perhehoitajana toimiminen.)

Mikäli perhekodissa halutaan hoitaa enintään seitsemää henkilöä, tulee perhekodissa annettavasta hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta vastata vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä. Vähintään toisella näistä henkilöistä tulee olla tehtävään soveltuva koulutus ja riittävästi kokemusta hoito- ja kasvatustehtävistä. Hoidettavien enimmäismäärästä voidaan erityisestä syystä johtuen poiketa. Tällainen tilanne tulee kyseeseen lähinnä silloin, kun hoidetaan täysi-ikäisiä henkilöitä, joiden toimintakyky, hoidon tarve, perhesijoituksen laatu ja keskinäinen kanssakäyminen mahdollistavat hoidettavien enimmäismäärästä poikkeamisen. (Räty 2012: 435, 437.)

Seuraavassa on lueteltu lyhyesti perhehoidon vahvuudet. Luettelo on suora lainaus Perhehoitoliiton Internet-sivulta.

- ”Turvallinen ja tavallinen perhe-elämä
- Mahdollisuus kiintymykseen ja pysyvyyteen
- Mahdollisuus läheisiin, usein läpi elämän kestäviin ihmissuhteisiin
- Yksilöllisyys
- Yhteisöllisyys
- Koti kasvu- ja elinympäristönä” (Mitä perhehoito on?)

4 Nuori lastensuojelun asiakkaana

Lastensuojelulain mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia. Käytännössä lapsia ja nuoria huomioidaan lastensuojelussa eri tavoin, lapsen iän mukaisesti. Käytännön perusteena ovat sekä laki että käsitys lapsen iän mukaisesta kehityksestä. (ks. Aaltonen & Heikkinen 2009: 165.) Lapsia koskevat ongelmat kietoutuvat yleensä koko perheen tilanteeseen. Sosiaalityöntekijät kohtaavat lapsia monenlaisissa tilanteissa, esimerkiksi vanhempien avioerotilanteissa,

perheväkivallalle altistuneita lapsia tai päihdeongelmaisen vanhemman lapsia. Yhteistyötä tehdään muun muassa vanhempien, koulun sekä eri viranomaisten kanssa. (Forsberg, Ritala-Koskinen & Törrönen 2006: 7.)

Nuoren lastensuojeluasiakkuus voi tarkoittaa esimerkiksi avohuoltoa, sijoitusta tai huostaanottoa. Syyt liittyvät perheeseen, omaan käytökseen tai näihin molempiin. Aaltonen & Heikkinen viittaavat Kivistön (2006) tutkimukseen, jonka mukaan nuoret olivat tietoisia niistä syistä, jotka olivat johtaneet lastensuojeluasiakkuuteen. (ks. Aaltonen & Heikkinen 2009: 168.) Lastensuojelun asiakkuudet saattavat kestää pitkiäkin aikoja. Lastensuojelun lapset ja nuoret ovat voineet olla lapsuutensa ja nuoruutensa aikana useiden eri lastensuojeluinstituutioiden asiakkaina ja heillä voi olla monenlaisia kokemuksia pettymyksistä ja hylkäämisistä, varhaisesta itsenäistymisestä tai erilaisista viranomaisista. (Forsberg ym. 2006: 21; Aaltonen & Heikkinen 2009: 175.) Esimerkiksi perhehoitoon sijoitetulla lapsella on usein takanaan jo pitkä historia sosiaalityön asiakkaana. Nuori on kokenut puutteellista ja horjuntaa vanhemmuutta, viettänyt mahdollisesti aikaansa päihdekuntoutuslaitoksessa vanhempiensa kanssa, perheessä on voinut olla erilaisia perhetyön tukihenkilöitä tai nuori on voinut olla kodin ulkopuolisissa, lyhytaikaisissa sijoituspaikoissa ilman vanhempiaan. (Lastensuojelun perhehoidon työkirja 2008: 42.)

Lastensuojelussa nuoruus on otettava huomioon esimerkiksi asiakkuuden muotoja pohdittaessa. Voidaan ajatella, että nuoruus on merkittävä vaihe paitsi yksilöllisesti, myös sosiaalisena ja kulttuurisena järjestelmänä. (ks. Aaltonen & Heikkinen 2009: 175.) Nuoren hyvinvointi koostuu fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja henkisestä kokonaisuudesta (Ruohonen 2008). Nuoren hyvinvoinnin arviointi tulee aina tehdä kokonaisvaltaisesti, ja nuoren kehitysvaiheen tunnistaminen ja kehityksen etenemisen varmistaminen on tärkeää (Vuorilehto, Larri, Kurki & Hätönen 2014: 199). Aikuistumisessa on pitkälti kyse itsenäistymisestä ja elämänhallinnan lisääntymisestä. Erilaisten instituutioiden tavoitteena on tukea, ohjata ja kontrolloida nuorta aikuistumisen prosessissa. Nuoruuden kriisit ja kodin vaikutuspiiristä irtautuminen ajoittuvat samaan vaiheeseen ja näin ollen voivat edellyttää lastensuojelulta nopeita toimenpiteitä. (ks. Aaltonen & Heikkinen 2009: 166, 176.)

Lasten omat mielipiteet ja kokemukset ovat nousseet tärkeäksi ja kiinnostavaksi tiedoksi aikuiselta saadun tiedon rinnalla (Forsberg ym. 2006: 22). Lain mukaan lapsella on oikeus osallistua kaikkiin häntä koskeviin asioihin. Tämä tarkoittaa, että lapsi voi olla mukana arvioimassa, määrittämässä ja toteuttamassa työtä, joka turvaa lapsen edun. (Lasten osallisuus.) Juridisia muotoja lapsen osallisuudesta ovat lapsen itsenäinen puhevallan käyttö, lapsen toivomusten ja mielipiteen selvittäminen sekä lapsen kuuleminen (Marjomaa & Laakso 2010: 40).

Lain mukaan lasta tulee kuulla ja lapsella on oikeus käyttää puhevaltaa (Marjomaa & Laakso 2010: 40). Lapsen kuuleminen on eri asia kuin lapsen mielipiteen selvittäminen ja ne tulee erottaa toisistaan. Lapsen mielipiteen selvittäminen tarkoittaa lapsen toiveiden selvittämistä vapaamuotoisella tavalla, kun taas lapsen kuuleminen tapahtuu hallintolain mukaan muutosidonnaisesti. (Saastamoinen 2010: 66.) Lasta ei saa painostaa eikä pakottaa ilmaisemaan mielipidettä, vaan mielipiteen muodostumisen tulee olla vapaaehtoista (Ikonen 2013: 398). Kaksitoista vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää puhevaltaansa itseään koskevassa asiassa huoltajan ohella. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, tehdä hakemuksia ja hakea muutosta viranomaisten päätökseen, silloin kun lapsella on hallintolain mukaan yleinen puhevalta. (Ikonen 2013: 403.) Lasta tulee informoida häntä koskevassa päätöksenteossa ja hänen näkemysensä tulee huomioida lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (Saastamoinen 2010: 65).

Sosiaalityöntekijän, joka vastaa lapsen asioista, tulisi tavata lasta henkilökohtaisesti riittävän usein. Yhteistyö lapsen huoltajien kanssa on tärkeää lapsen tapaamisia järjestettäessä. Tarvittaessa sosiaalityöntekijällä on oikeus tavata lasta ilman huoltajien suostumusta, mikäli sen arvioidaan olevan lapsen edun mukaista lapsen ikä, kehitys sekä olosuhteet huomioiden. Mikäli lasta tavataan ilman huoltajien suostumusta, syyt tapaamiselle tulee kirjata lasta koskeviin asiakirjoihin. (Ikonen 2013: 398.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista sekä perhekotisijoituksen vaikutuksia nuoren hyvinvointiin nuoren itsensä kokemana. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa sijoitetun nuoren kokemukselle ääni sekä tuottaa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille sijoitetun nuoren kokemuksista.

Tutkimuskysymykset

- 1) Millaisia kokemuksia sijoitetulla nuorella on lastensuojelun sijoitusprosessista kokonaisuudessaan?
- 2) Minkälainen vaikutus perhekotisijoituksella on ollut nuoren hyvinvointiin nuoren itsensä kokemana?

6 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja pyrkimyksenä on, kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti tutkien, löytää tai paljastaa tosiasioita sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia väittämiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010:

161). Kvalitatiivinen tutkimus on joukko erilaisia tulkinnallisia tutkimuskäytäntöjä, joten sillä ei ole täysin omaa teoriaa tai tutkimustekniikkaa (Metsämuuronen 2006: 83).

Moninaisuudestaan huolimatta kvalitatiivisella tutkimuksella on kuitenkin tiettyjä tyypillisiä piirteitä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedonkeruun välineenä, jossa apuna voidaan käyttää erilaisia testejä ja lomakkeita. Tutkimuksen aineisto kerätään usein luonnollisissa, todellisissa tilanteissa ja tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa mittausvälineillä hankittavan tiedon sijaan. Tutkimuksen kohdejoukkoa ei valita sattumanvaraisesti, vaan tarkoituksenmukaisesti valikoiden. Tapaukset ovat aina ainutlaatuisia, joten niitä käsitellään ja aineisto tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010: 164.)

Koska kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen, aineistoa pyritään tarkastelemaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti. Tutkija ei siten määrää itse sitä, mikä on tärkeää. Erilaiset haastattelut, osallistuva havainnointi ja dokumenttien analyysit ovat suosittuja aineiston hankinnassa käytettäviä metodeja, koska näiden metodien avulla saadaan tutkittavan näkökulmia ja ”ääntä” esille. Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimussuunnitelmaa voidaan muuttaa tutkimuksen edetessä olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010: 164.)

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen (Hirsjärvi ym. 2010: 161). Metodina käytettiin puolistrukturoitua eli teemahaastattelua ja haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina perhekodin tiloissa (Tuomi & Sarajärvi 2009: 75). Teemahaastattelussa kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat, mutta haastattelun teema-alueet eli aihepiirit ovat tiedossa (Hirsjärvi ym. 2010: 208). Haastattelu etenee ennalta valittujen teemojen varassa, vapauttaen haastattelua tutkijan näkökulmasta. Tällä saadaan myös tutkittavan ääntä paremmin esille. (Hirsjärvi & Hurme 2014: 48.) Etukäteen valitut aihepiirit perustuvat tutkimuksen viitekehukseen ja aihepiirien avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009: 75). Teemahaastattelussa keskeistä ovat ihmisten tulkinnat asioista sekä heidän asioille antamansa, vuorovaikutuksessa syntyvät merkitykset (Hirsjärvi & Hurme 2014: 48). Teemahaastattelu vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia ja se sopii erityisesti tilanteisiin, jossa tutkimusaihe on intiimi tai arka (Hirsjärvi ym. 2010: 208, Metsämuuronen 2006: 115).

Hämäläinen toteaa Laitisen (2004: 85), Väyrysen (2007: 67) ja Eskola & Suorannan (1998: 209) mukaan, että aineistonkeruun, analyysin, tulkinnan ja kirjoittamisen vaiheita on vaikea erottaa toisistaan tutkimusprosessin aikana, koska havaintojen tekeminen on jatkuva prosessi.

Laadullinen tutkimus antaa mahdollisuuden kulkea edestakaisin aineiston analyysin, tehtyjen tulkintojen ja tutkimustekstin välillä. (ks. Hämäläinen 2012: 81.)

Aineiston koko ei ole ratkaiseva tekijä tutkimustulosten yleistettävyydessä, vaan tulkintojen syvyys ja kestävyys (Eskola & Suoranta 2001: 67). Hämäläinen kuvaa Ruusuvuoren ym. (2010: 27-28) mukaan, että tulosten yleistettävyydestä ja läpinäkyvyydestä puhuminen on mahdollista laadullisessa tutkimuksessa. Tällöin yleistettävyydessä ei kuitenkaan ole kyse siitä, että väitetyt ilmiön väitettäisiin pitävän paikkansa suuremmassa joukossa. Sen sijaan kyse on mahdollisen logiikasta, esimerkiksi kulttuureissa tietyt tavat voivat olla jossain määrin yhteisesti jaettuja. (ks. Hämäläinen 2012: 92-93.)

Hämäläisen teoksessa todetaan Ruusuvuoren (2010: 15) ja Törrösen (2003: 43) mukaisesti, että aineisto itsessään ei puhu, eikä sieltä nouse asioita ilman tutkijan tulkintaa ja tutkimuskysymyksiä. Tämä tekee aineiston analyysistä aina tutkijansa näköisen. Päästäkseen aineistonsa kanssa dialogiin, aineisto täytyy tuntea. Haastattelujen litterointi on yksi olennainen osa aineistoon tutustumisessa. (ks. Hämäläinen 2012: 79.) Litterointi tarkoittaa aineiston puhtaaksi kirjoittamista sanasta sanaan (Hirsjärvi ym. 2010: 222).

Opinnäytetyön aineiston analyysissä käytettiin apuna Tuomen & Sarajärven (2009: 108-113) mukaista kaavaa aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. Haastateltavia nuoria oli neljä ja kaikki neljä haastattelua nauhoitettiin. Haastattelut kestivät noin puolesta tunnista yhteen tuntiin haastateltavasta nuoresta riippuen. Haastattelujen jälkeen materiaalit litteroitiin. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 32 sivua. Aineistoon perehdyttiin kuuntelemalla haastatteluja nauhalta sekä lukemalla litteroituja tekstejä ja etsimällä teksteistä ilmaisuja tutkimuskysymysten mukaisesti. Seuraavaksi ilmaukset pelkistettiin ja listattiin. Pelkistetyistä ilmauksista etsittiin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jotka yhdistettiin muodostaen alaluokkia. Edelleen alaluokat yhdistettiin ja niistä muodostettiin yläluokkia ja lopuksi yläluokat yhdistettiin ja muodostettiin kokoava käsite.

Esimerkki aineiston analyysistä: Haimme vastausta tutkimuskysymykseen sijoitetun nuoren kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista. Etsimme litteroidusta tekstistä tutkimuskysymyksen mukaisia vastauksia. Haastatellut kertoivat kokemuksistaan sosiaalityöntekijöistä. Eräs nuori kertoi: ”mulla oli oma sossu... se oli tosi mukava... mä tykkäsin siitä tosi paljon”. Poimimme tämän tekstistä ja etsimme, olisiko muilla haastatelluilla nuorilla samankaltaisia vastauksia. Toinen nuori kertoi: ”Mun sosiaalityöntekijät... ne oli tosi mukavia”. Nämä vastaukset laitettiin saman yläluokan eli ”positiiviset kokemukset sosiaalityöntekijöistä” alle. Kokoava käsite, jonka alle myös edellä mainittu yläluokka ja siihen sisältyvät vastaukset sijoitettiin, oli ”nuorten kokemuksia sosiaalityöntekijöistä”. Kun kaikki haastattelut oli käyty läpi,

meillä oli vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja tutkimustuloksia, selkeästi jäsenneltyinä ja pystyimme muodostamaan vastauksista johtopäätöksiä.

7 Eettiset kysymykset

Eettisten kysymysten olemassa olon tunnistaminen on ensimmäinen eettisten tekojen vaihe (ks. Hämäläinen 2012: 86). Eettisenä ajatteluna pidetään kykyä pohtia omien ja yhteisön arvojen kautta sitä, mikä erilaisissa tilanteissa on oikein ja mikä väärin (Kuula 2014: 21). Eettiseen kysymykseen tulee reagoida (esimerkiksi keskustelemalla asiasta toisten kanssa) ja eettisen valinnan toteuttamiseen tulee sitoutua. Jo pelkästään tutkimusaiheen valinta sisältää useita eettisiä valintoja. (ks. Hämäläinen 2012: 86.)

Myös lainsäädäntö ja toiminnan laillisuus ovat tärkeitä. Laillisuus ja eettisyys eivät kuitenkaan tarkoita samaa, eikä lainmukaisuus takaa aina oikeudenmukaisuutta. Ammattietiikka ohjaa työhön liittyvissä valinnoissa, koska laki harvoin antaa vastauksia jokapäiväisen ihmissuhdetyön kysymyksiin. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2013: 5.) Tutkija kantaa kuitenkin itse vastuun tutkimustyössä tehtävistä ratkaisuista ja valinnoista, vaikkakin lakien ja eettisten normien tuntemus auttavat konkreettisten ratkaisujen tekemisessä (Kuula 2014: 21). Tätä opinnäytetyötä tehdessä on huomioitu ja noudatettu sekä sosiaalialan ammattilaisen eettisiä ohjeita että soveltuvin osin myös sairaanhoitajien eettisiä ohjeita ja edellä mainittujen lisäksi myös ajantasaista lainsäädäntöä.

Ajattelutavat ovat muuttuneet ja sen seurauksena lapsia on alettu pitää luotettavina tiedonantajina, silloin kun halutaan saada tietoa heistä itsestään. Aikaisemmin tietoa on kysytty ensisijaisesti lasten vanhemmilta. (Strandell 2010: 93.) Tutkittaessa lapsia ja aikuisia, yhtenä keskeisimmistä eroista pidetään eettisiä kysymyksiä. Tutkijan täytyy tietää, mitä hän voi lapselta kysyä ja mitä ei. Erityisen tärkeitä nämä eettiset kysymykset ovat silloin, kun lasta haastatellaan hänen oman elämänsä sosiaalisista ongelmista. Myös oikeutemme tutkia jotain tiettyä aihetta liittyy eettisyyteen. Voidaan ajatella, millä oikeudella tutkija kysyy ja puhuu toisten henkilökohtaisista asioista ja tuo niitä tutkimusraportissaan esille. Lisäksi tutkittaessa näin sensitiivistä aihetta, tutkijan on vaikea ennustaa tutkimuksen merkitystä tutkittavalle, esimerkiksi mitä menneiden muistelu merkitsee haastateltavalle. (ks. Hämäläinen 2012: 86-87.)

Tutkittaessa arkaluontoisia asioita ja haavoittuvaisia ryhmiä (esimerkiksi sijoitettuja lapsia), anonymiteetin säilyttäminen on erityisen tärkeää (ks. Hämäläinen 2012: 88). Mikäli tutkittavat tunnistettaisiin tutkimusjulkaisusta, tällä voisi olla tutkittaville negatiivisia seurauksia. Tunnistamattomuudella pyritään suojelemaan tutkittavia näiltä mahdollisilta seurauksilta. (Kuula 2014: 201.) Kvalitatiivinen tutkimus, joka sisältää henkilökohtaista informaatiota,

mahdollistaa sen, että tutkittava saattaa tunnistaa itse itsensä muiden tutkimukseen osallistuneiden joukosta. Jotkut tutkijat antavat haastateltavilleen mahdollisuuden valita itselleen pseudonimen eli peitenimen. Lasten nimeäminen esimerkiksi numeroinnin sijaan tuo paremmin esiin heidän aitoutensa, että he ovat oikeasti olemassa. Mikäli tutkimuksessa käytetään aineistolainauksia, anonymiteetin turvaamiseksi niiden ei välttämättä tarvitse olla täysin suoria lainauksia, vaan esimerkiksi haastateltavan käyttämää murretta voi muuttaa. Myös haastattelun ajankohta ja tutkimuksen julkaisemispäivän väliin jäävä, toisinaan pitkäaikainen aika, vaikeuttaa tunnistettavuutta. (ks. Hämäläinen 2012: 88-89.)

Haastateltavien nuorten anonymiteetti ja tunnistamattomuus olivat tässä opinnäytetyössä erittäin tärkeitä ja työn jokaisessa vaiheessa pyrittiin pitämään huoli, ettei nuoria pystytä tutkimuksesta tunnistamaan. Anonymiteetin säilyttämiseksi, myöskään perhekodein pitäjän nimeä tai muita yksityiskohtia perhekodeista ei tässä opinnäytetyössä kerrota. Haastatelluista nuorista mainitaan vain ikähaarukka ja heidän taustoistaan ainoastaan yleisellä tasolla. Lisäksi haastateltavien sukupuolet on jätetty mainitsematta. Opinnäytetyössä käytettyjä haastattelujen aineistolainauksia on saatettu muuttaa, esimerkiksi murteiden osalta.

Osa haastatelluista saaduista materiaaleista on jätetty niin ikään anonymiteetin säilyttämisen vuoksi pois. Tilanteissa, joihin ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä ratkaisua, etiikka ja moraalit esiintyvät erityisen selkeästi. Tällöin jokainen valinta sisältää sekä positiivisia että negatiivisia piirteitä, eri näkökulmasta riippuen. (Kuula 2014: 21.) Opinnäytetyöstä pois jätetyt materiaalit sisälsivät arvokasta tietoa, mutta tunnistettavuuden vuoksi, materiaaleja ei tässä opinnäytetyössä voitu käyttää. Näissä materiaaleissa oli tietoa esimerkiksi nuorten hyvinvoinnista, nuorten läheisistä sekä sijoitusprosessiin liittyneistä asioista. Kaikki haastattelumateriaalit säilytettiin opinnäytetyöprosessin ajan asianmukaisesti varmistaen, ettei materiaalia päädy ulkopuolisille. Opinnäytetyön valmistuttua, kaikki haastattelumateriaali hävitetään asianmukaisesti.

Nuorten osallistuminen haastatteluun oli täysin vapaaehtoista ja heillä oli mahdollisuus perua osallistumisensa missä vaiheessa tahansa. Tutkijan ja tutkittavan välille ei saa muodostua riippuvuussuhdetta, koska tällä voi olla vaikutusta esimerkiksi vapaaehtoisuuteen tietojen antamisessa (Eskola & Suoranta 2001: 55). Lisäksi tutkijalta vaaditaan kriittisyyttä siitä, että hän osaa olla suosimatta tiettyjä haastateltavia. Tutkijan on myös hyvä huomioida, että toiset tutkittavat voivat olla verbaalisesti lahjakkaampia kuin toiset. Kaikki haastateltavat eivät välttämättä tuo sanomaansa ilmi sellaisessa muodossa, että se olisi siteerattavissa sellaisenaan. (ks. Hämäläinen 2012: 91.)

Tutkittaessa lapsia ja heidän elinolojaan, eräs tärkeä eettinen kysymys on, kuinka suhtautua tutkijana siihen, mikäli lapsi kertoo elämästään asioita, jotka velvoittavat puuttumaan niihin.

Aiheesta on keskusteltu useassa eri tutkimuksessa ja siitä on eri tutkijoilla erilaisia mielipiteitä. (Hämäläinen 2012: 90.) Myös tätä opinnäytetyötä tehdessä pohdittiin, miten tulisi toimia, mikäli nuoret olisivat kertoneet haastattelijoille asioita, joihin olisi pitänyt puuttua.

Eettisyyteen liittyy myös kysymys, voiko haastateltavia nuoria palkita osallistumisestaan. Palkkion maksamista ei pidetä eettisesti oikeana, sen sijaan esimerkiksi pienen lahjan antaminen vaikuttaisi olevan hyväksyttävämpää. (ks. Hämäläinen 2012: 88.) Tähän opinnäytetyöhön haastatelluille nuorille annettiin pienet lahjat, sen jälkeen, kun kaikki neljä haastattelua oli tehty. Lahjoista ei kerrottu nuorille ennen haastatteluja.

Eettisyys tulee huomioida tutkimuksesta kirjoittaessa. Aineistoa analysoidessa ja tuloksia esittäessä tutkija kohtaa monia eettisiä kysymyksiä. Kirjoittaessaan sensitiivisestä aiheesta, tutkijan tulisi osata kirjoittaa loukkaamatta ja leimaamatta tutkittavia. Tutkijalla on moraalinen velvollisuus olla sensitiivinen sille, kuinka tutkimukseen osallistuneet näyttävät hänen teksteissään. (Hämäläinen 2012: 90.) Kirjoitustavalla on suuri merkitys tutkittaessa esimerkiksi pieniä erityisryhmiä. Tutkijan ei tarvitse hyväksyä tutkittavan arvomaailmaa, mutta teksteissään tutkijan on kunnioitettava tutkittavan ihmisarvoa. (Kuula 2014: 206.)

Tutkijan tulisi huomioida myös tekstin sanoman tehoavuus heihin, joilla on mahdollisuus vaikuttaa tutkittavan ryhmän tilanteen parantamiseen. Tutkijan tulee tunnistaa ja tunnustaa omat ymmärtämisensä rajat kirjoitettaessa toisten ihmisten kokemuksista. Tutkijan tulee ymmärtää ja hyväksyä se, ettei hän ymmärrä kaikkea, esimerkiksi haastateltavien kokemuksia. (ks. Hämäläinen 2012: 90-91.)

8 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin haastattelemalla neljää perhekotiin sijoitettua nuorta. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Kaikki haastateltavat nuoret ovat olleet sijoitettuna kyseisessä pääkaupunkiseudulla sijaitsevassa perhekodissa, joko haastatteluhetkellä tai aikaisemmin. Haastateltavat nuoret olivat haastatteluhetkellä iältään 15 - 18-vuotiaita. Haastattelut toteutettiin perhekodin tiloissa toukokuussa 2014, kahtena erillisenä päivänä siten, että yhden päivän aikana haastateltiin kahta nuorta. Tutkimuksen luotettavuuden vahvistamiseksi kaikki haastattelut nauhoitettiin (Hämäläinen 2012: 93). Haastattelujen nauhoittamisesta kerrottiin nuorille ennen haastattelun alkua ja varmistettiin heidän suostumuksensa nauhoittamiseen. Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen ja haastateltavia nuoria muistutettiin, että heillä on mahdollisuus perua osallistumisensa missä vaiheessa tahansa.

Haastatteluja varten tarvittiin kirjallinen tutkimuslupa. Tutkimuslupaa haettiin sosiaalivirastolta maaliskuussa 2014. Haastattelut aloitettiin tutkimusluvan saamisen jälkeen toukokuussa

2014. Ennen haastatteluja nuorille ja heidän huoltajilleen toimitettiin saatekirje, haastattelulupa-anomus (liite 1) sekä haastattelurunko (liite 2). Saatekirjeessä esiteltiin opinnäytetyön tekijät ja opinnäytetyön tausta lyhyesti. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja kuinka tutkimus tehdään. Lisäksi kirjeessä käytiin läpi nuoren henkilöllisyyden salassapitoon ja tunnistettavuuteen liittyviä asioita. Kirjallinen haastattelulupa-anomus lähetettiin saatekirjeen mukana allekirjoitettavaksi. Alaikäisen haastateltavan lupa-anomuksen allekirjoitti hänen huoltajansa, täysi-ikäinen haastateltava allekirjoitti lupa-anomuksen omasta puolestaan.

Haastattelurungon kysymykset tehtiin vastaamaan mahdollisimman kattavasti tutkimuskysymyksiin. Nuoren tarinasta ja kokemuksista haluttiin saada mahdollisimman kattava kuvaus, jotta nuoren kokemuksia voitaisiin ymmärtää ja tuoda esille paremmin. Haastattelurunkoa tehdessä päädyttiin neljään teemaan. Näitä teemoja olivat lastensuojelun hoitopolku, perhekoti, mielen hyvinvointi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät sekä muut tukihenkilöt. Teemojen toivottiin johdattelevan nuorta vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Teemaotsikoiden alle kirjoitettiin apukysymyksiä, jotka tarkensivat, millaisia asioita nuorilta haluttiin kysyä. Kysymykset pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeiksi, välttäen esimerkiksi ammattilaisten käyttämiä termejä, joita nuoren saattaisi olla haasteellista ymmärtää.

Lastensuojelun hoitopolku-teemalla pyrittiin saamaan tietoa muun muassa nuoren taustoista, esimerkiksi hänen perheestään ja niistä asioista, jotka johtivat lastensuojeluasiakkuuteen. Lisäksi tämän teeman aiheina olivat avunsaanti lastensuojelussa sekä kokemukset lastensuojelun sijoitusprosessista. Perhekoti-osiossa haettiin vastauksia perhekodissa asumisesta sekä siihen liittyvistä asioista, esimerkiksi millaista apua ja tukea nuori oli perhekodissa saanut. Lisäksi tässä osiossa kysyttiin perhekodin vaikutuksista nuoren hyvinvointiin. Mielen hyvinvointiteemassa kysyttiin muun muassa oliko nuorella ollut mielenterveydellisiä ongelmia, miten se oli vaikuttanut nuoren elämään ja millaista apua nuori oli saanut. Koska tutkimuksessamme ei suoranaisesti tutkittu nuorten mielenterveyttä, mielen hyvinvointi-teeman tutkimustuloksia ei työssä avattu yksityiskohtaisesti, vaan esimerkiksi toteamalla, että perhekotisijoitus oli parantanut nuoren psyykkistä hyvinvointia tai nuoren itsetunto oli parantunut. Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät sekä muut tukihenkilöt-teemassa keskityttiin nuorten kokemuksiin lastensuojelun viranomaisista. Lisäksi nuorilta kysyttiin, miten he itse toivoisivat heitä lastensuojelussa kohdeltavan.

Haastateltavia nuoria valitessa, tehtiin yhteistyötä perhekodin pitäjän kanssa. Perhekodin pitäjän, nuorten ja tutkimuksen tekijöiden välisten keskustelujen perusteella, perhekodin pitäjä yhdessä nuorten kanssa valitsivat haastateltavat nuoret tutkimukseen, tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti.

Haastattelutilanteen alussa jokaiselle haastateltavalle nuorelle kerrattiin, keitä haastattelijat ovat ja mikä on haastattelun tarkoitus. Myös vaitiolovelvollisuuteen ja nuorten tunnustettavuuteen liittyviä asioita kerrattiin. Haastattelut etenivät pääpiirteittäin haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä ja haastattelun aikana nuorilta kysyttiin tarpeen mukaan tarkentavia kysymyksiä. Varsinaisen haastattelun ja nauhoituksen loputtua, saatettiin nuoren kanssa jatkaa keskustelua esimerkiksi nuoren kesäsuunnitelmista.

9 Tutkimustulokset

Seuraavassa on koottu haastatteluista saadut tutkimustulokset tutkimuskysymyksittäin. Haastateltujen taustatietoja ja haastattelutuloksia ei ole kerrottu haastattelukohtaisesti nuorten anonymiteetin säilyttämiseksi. Lastensuojelutarpeen syitä haastatelluilla nuorilla olivat huoltajan päihdeongelma, perheväkivalta sekä ristiriidat kotona. Lastensuojeluilmoituksia nuorista olivat tehneet muun muassa päiväkodin henkilökunta, koulukuraattori, poliisit, naapurit sekä nuoret itse. Osalla haastatelluista nuorista lastensuojeluilmoituksia oli ollut useita. Kaikilla haastatelluilla nuorilla oli taustalla lastensuojelun avohuollon palveluja, ennen sijoitusta kodin ulkopuolelle. Haastatelluista nuorista yksi oli ollut sijoitettuna yhden kerran, muilla oli ollut useampia sijoituksia.

9.1 Nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista

Tutkimuskysymykseen saatiin haastatteluista runsaasti materiaalia. Tästä johtuen ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokset on jaoteltu neljään eri osa-alueeseen, jotta tulokset olisivat selkeämmin luettavissa. Jaotellut osa-alueet ovat nuorten kokemuksia sosiaalityöntekijöistä, nuorten kokemuksia avun saamisesta lastensuojelun prosessissa, nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista ja nuorten kokemuksia perhekotiin muuttamisesta ja perhekodissa asumisesta.

9.1.1 Nuorten kokemuksia sosiaalityöntekijöistä

Nuorten kokemukset sosiaalityöntekijöistä olivat sekä positiivisia että negatiivisia. Yksi nuorista ei haastattelutilanteessa tuonut esille negatiivisia kokemuksia sosiaalityöntekijöistä, vaan hänen kertomansa kokemukset sosiaalityöntekijöistä olivat positiivisia. Nuori piti siitä, että he tekivät sosiaalityöntekijän kanssa ”kaikkea kivaa”, esimerkiksi kävivät elokuvissa. Myös toinen nuori kertoi, että hänen ollessaan nuorempi, hän oli käynyt sosiaalityöntekijän kanssa pari kertaa syömässä ja elokuvissa. Tällaisen yhteisen tekemisen nuori koki mieleisenä asiana.

”... Me käytii joku pari kertaa ehkä syömäs jätskii ja leffas ni se oli ihan siistiä”

Yksi nuorista arveli, että hänen oma positiivinen asenteensa vaikutti siihen, että hänellä oli pääasiassa hyviä kokemuksia sosiaalityöntekijöistä. Merkittävänä kokemuksena nuori piti avautumistaan sosiaalityöntekijälle. Nuori oli arvostellut huoltajaansa sosiaalityöntekijälle ja torumisen sijaan, sosiaalityöntekijä oli suhtautunut asiaan ymmärtäväisesti ja hyväksyvästi. Toinen nuori koki saaneensa sosiaalityöntekijöiltä apua ja esimerkiksi nuoren ja sosiaalityöntekijän välisissä keskusteluissa nuori koki hyväksi sen, että hän sai jonkun muun aikuisen, kuin oman huoltajansa mielipiteen. Nuoresta tuntui, että hänen mielipiteensä huomioitiin ja niitä vietiin eteenpäin.

”...Pääs keskustelea jonkun aikuisen kanssa, joka ei oo oma huoltaja, ni pääs näkemään jonku toisen mielipiteen”

Yhden nuoren mielestä sosiaalityöntekijöiden kanssa asiat kyllä hoituivat, mutta mielellään hän ei heidän kanssaan enää keskustelisi. Tämä johtui nuoren mukaan aikaisemmista negatiivisista kokemuksista sosiaalityöntekijöistä. Nuori koki, että sosiaalityöntekijät eivät uskoneet nuorta kodin ongelmallisesta tilanteesta. Toinen nuori oli sitä mieltä, että lähtökohtaisesti sosiaalityöntekijät kyllä yrittivät auttaa ja olivat häntä auttaneetkin, mutta ajoittain heidän auttamismenetelmissään olisi ollut nuoren mielestä parantamisen varaa. Esimerkiksi nuori oli kokenut, että häntä kohdeltiin kuin pientä lasta, sen sijaan, että häntä olisi kohdeltu hänen ikänsä mukaisesti. Nuori oli kokenut alentavana sosiaalityöntekijöiden ”lässyttävän” puhetyylin ja kuvakortti-leikkiehdotukset. Edellä mainittujen sijaan, nuori olisi toivonut sosiaalityöntekijän olleen hänelle niin sanotusti normaali ja esimerkiksi ”heittävän läppää” hänen kanssaan.

”Kyl ne asiat niinku hoituu, kyl mä niitten kaa oon pystyny puhumaan, mut en mä niinku mielellään. En mielellään”

”Tietenki siis kaikis sossuis, kyllähän lähtökohta on, et ne yrittää auttaa, mut aina ne ei vaa ymmärrä, et on oikeesti parempiiki tapoja auttaa, ku mitä ne käyttää”

Nuori mainitsi negatiivisena asiana usein vaihtuneet sosiaalityöntekijät. Yhtä sosiaalityöntekijöistään nuori ei muistanut edes koskaan tavanneensa, kun tämä jo vaihtui seuraavaan. Nuori ei myöskään tiennyt syitä, miksi sosiaalityöntekijät olivat vaihtuneet. Myös toinen nuori kertoi, että sosiaalityöntekijät olivat vaihtuneet usein, osa sosiaalityöntekijöistä oli nuoren mielestä mukavia, kun taas toiset nihkeitä. Yksi nuorista koki erään sosiaalityöntekijän todella huonoksi. Työskentely oli nuoren mielestä ollut hidasta ja epäammattimaista ja nuori koki, että siitä aiheutui hänelle ongelmia. Nuori ei kuitenkaan tarkentanut tätä asiaa enempää.

Toisen sosiaalityöntekijän nuori koki ammattitaitoisena ja osaavana. Yhteys sosiaalityöntekijään oli kuitenkin hiipunut ja nuori koki olleensa omillaan, koska sosiaalityöntekijä ei pitänyt vuoteen häneen yhteyttä.

”Jotkut niistä oli oikeesti hyvii tyyypei, joitten kaa pysty puhuu ja niinku ymmärsi ja osasi jotenki neuvoo ja tekee asioita, mut jotkut oli just sellasii tosi nihkeitä”

Nuori kertoi kiintyneensä joihinkin sosiaalityöntekijöihin jollain tavoin ja vaikka nuori ymmärsi, ettei suhde sosiaalityöntekijän kanssa voi olla liian henkilökohtainen, nuorta harmitti, kun sosiaalityöntekijä vaihtui. Toiselle nuorelle jäi epäselväksi, pitivätkö sosiaalityöntekijät häntä niin sanotusti ongelmallisena, pahana lapsena. Nuoren mielestä kaikkien sosiaalityöntekijöidensä kanssa nuori oli kuitenkin pystynyt puhumaan, mutta hän koki, että sosiaalityöntekijät kuuntelivat enemmän täysi-ikäisiä kuin nuoria.

”...Sit itse saatto jollain tavalla kiintyy just siihen ihmiseen, sit se on vähä harmillista, jos se vaihtuu niin usein”

”...Musta tuntuu aina, et sosiaalityöntekijät kuuntelee enemmän sellasta ihmistä, joka on täysi-ikäinen, ku sitä, joka on vähän nuorempi”

9.1.2 Nuorten kokemuksia avun saamisesta lastensuojelun prosessissa

Nuori oli saanut kertoa mielipiteensä, mutta hän ei ollut varma, oliko niitä huomioitu, erityisesti hänen ollessaan nuorempi. Nuori koki, että iän karttuessa myös hänen sanomisilleen tuli enemmän painoarvoa. Myös toinen nuori oli sitä mieltä, että hän oli saanut ilmaista mielipiteensä, mutta niin ikään epäili, oliko hänen mielipiteitään huomioitu. Yksi nuorista koki, että häntä kuunneltiin ja mielipiteet oli huomioitu, esimerkiksi hänen sijoituspaikkaansa valitessa, myös hänen ollessaan nuorempi. Yksi nuorista kertoi, että hänen mielipiteen selvittämisen lisäksi, lakisäätteiset kuulemiset olivat toteutuneet, kuten niiden kuuluukin.

”Mun mielipiteet mä oon saanu kertoa, mut on eri asia, onks niitä sit uskottu tai onks niitä kuunneltu”

”Ettei oltu sillai, et ”sinä olet nyt alaikäinen”... Et kyl mua on kuunneltu”

Yhden nuoren kokemus oli, että hän sai apua sitä tarvitessaan ja hänen sijoituksensa järjestyi nopeasti. Yksi nuorista koki perhekodin pitäjän ja hänen ympärillään olevan yhteisön vahvana

apuna ja tukena. Myös kolmas nuori koki perhekodin pitäjältä saadun tuen ja avun todella hyväksi.

”...XXX (perhekodin pitäjältä) tulee tosi paljon neuvoi, se neuvoa mis tahansa asiassa ja se on tosi hyvä tuki”

Aluksi nuorta ärsytti lastensuojelun puuttuminen hänen elämäänsä, koska nuoren mielestä lastensuojelun syyt tähän olivat väärät. Myöhemmin nuori kuitenkin koki avun saamisen ja kotoa pois muuttamisen parempana vaihtoehtona kuin kotiin jäämisen. Osa nuorista koki, että avun saaminen kesti liian kauan. Nuorten mielestä syitä avun saamisen venymiseen olivat esimerkiksi: nuoren mielestä viranomaiset eivät uskoneet nuoren puheita tai nuori koki, ettei hän saanut sosiaaliviranomaisilta tietoa siitä, että he voisivat nuorta auttaa ja että nuorella olisi mahdollisuus päästä sijaisperheeseen. Nuoret olivat myös itse ottaneet sosiaaliviranomaisiin yhteyttä avun saamiseksi. Yksi nuorista ei aluksi uskaltanut ottaa yhteyttä sosiaaliviranomaisiin, koska nuorta pelotti, että sosiaaliviranomaiset tekevät jotain, mitä hän ei haluaisi heidän tekevän. Yksi nuorista koki, että avun saamiseksi hänen täytyi vaatia apua itsellensä.

”Kyl mun piti tapella siitä, et ne teki asialle jotain”

Nuorella ja hänen huoltajillaan oli ollut yhteisiä tapaamisia lastensuojeluviranomaisten kanssa. Nämä tapaamiset nuori koki hyödyttömänä, koska huoltajien ollessa läsnä, nuori ei uskaltanut kertoa lastensuojeluviranomaisille totuutta kodin tapahtumista.

”Ja sit ku ne on tullu aina käymään, ni siinä on ollu koko perhe koolla”

Yksi nuorista oli pettynyt siihen, että avun saaminen kesti, mutta loppujen lopuksi nuori oli kuitenkin tyytyväinen siihen, että lopulta hän sai apua. Yksi nuorista koki, että häneltä meni paljon aikaa hukkaan avun saamiseksi ja kotoa pois pääsemiseksi. Lopulta nuoren päästyä pois kotoa, nuori koki sen elämänsä mullistavana asiana ja nuoresta tuntui, että hän sai itsellensä oikean elämän.

”...Mä sain oikeen elämän itselleni, et se jotenki oli koko mun elämää mullistava juttu, kun mä pääsin pois kotoota”

9.1.3 Nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista

Kokonaisuudessaan yhden nuoren kokemukset lastensuojelusta olivat aika positiivisia. Nuori kuvasi itsensä sopeutuvaiseksi persoonaksi ja arveli tällä olevan suuri merkitys siihen, että kokemukset olivat enimmäkseen positiivisia. Toinen nuori kuvasi lastensuojelun sijoitusproses-

sinsa ”ihan hyväksi” ja kolmas kertoi sijoitusprosessin sisältäneen sekä positiivisia että negatiivisia asioita.

”...On varmaan senki takii ollu ihan hyvii kokemuksii, ku ei oo ollu mikään hirvee vastarannan kiiski jokaiseen asiaan”

Kotoa pois pääseminen oli nuorelle hyvin merkittävä asia, koska nuoren mielestä se mahdollisti hänelle niin sanotun normaalin arjessa elämisen. Toista nuorta kotoa pois muuttaminen oli ärsyttänyt aluksi, loppujen lopuksi nuori kokenut sen hyvänä asiana, koska suhde muuhun perheeseen alkanut rakentua uudestaan ja paremmalla tavalla verrattuna aiempaan. Eräs nuorista oli sitä mieltä, että lastensuojelu oli muuttanut nuoren elämää täysin ja aiempaa positiivisempaan suuntaan.

”Se oli positiivista mut negatiivistaki... kyl se on muuttanu mun elämää ihan täysin, positiiviseen suuntaan”

Lastensuojelun sijoitusprosessiin liittyi myös negatiivisia kokemuksia, kuten avun saaminen kesti liian kauan, lastensuojeluviranomaisten olisi nuoren mielestä pitänyt toimia nopeammin ja sijoitukset olivat liian lyhytkestoisia ja sijoituspaikkoja oli liian monta. Nuori koki muuttamisen sekoittaneen hieman hänen koulunkäyntiään, koska tavaroita piti siirrellä paikasta toiseen ja osa hänen omaisuudestaan oli toisessa ja osa toisessa paikassa. Myös toinen nuori kertoi jatkuvan muuttamisen paikasta toiseen tehneen hänen elämästään ajoittain sekavaa ja vaikeuttaneen nuoren koulunkäyntiä.

”Oli se aika sekavaa, ei oikeen pystyny, ku niit kanoi piti roudaa koko ajan joka puolelle ja sit ois pitäny viel koulu hoitaa siin sivus”

Yksi nuorista koki sosiaaliviranomaisten, hänen perheensä ja muiden aikuisten väliset yhteiset neuvottelut hyvin ahdistavina. Nuorelle tuli tunne, että hän taistelee yksin kaikkia aikuisia vastaan, eikä uskaltanut avautua asioistaan näissä tilanteissa.

”Mä koin sen kauheen ahdistavana ja se on tosi usein sillai, ku menee johonki neuvotteluun, ni siellä on niin paljon aikuisii ja sossui, et siin vaihees on tosi vaikeeta saada suuta auki, ku sä oot yksin siinä, niin sanotusti muita vastaan”

Osa nuorista kertoi myös kokemuksistaan toisista sijoituspaikoistaan. Nuoren kokemus erilaisista sijoituspaikoista oli, että laitospaikassa oli tosi paljon aikuisia ja laitoksessa aikuisen kanssa ei päässyt yhtä läheiseksi kuin perhekodissa. Nuoren mielestä laitoksessa aikuiset vain ”kävivät töissä” ja nuoret asuivat siellä. Edellä mainituista huolimatta, nuori oli kuitenkin sitä

mieltä, että laitoksessa oli ihan mukava olla. Toinen nuori kertoi eräästä sijoituspaikastaan, jonka hän koki epäammattimaisena. Nuori muun muassa kertoi, että hänen mielestään jako omien ja sijoitettujen lasten välillä oli kyseisessä sijoituspaikassa ollut hyvin selkeä. Kuitenkin verrattuna nuoren kotioloihin, sijoituspaikka oli tuntunut nuoresta sillä hetkellä hyvältä vaihtoehdolta. Yhden nuoren kokemus eräästä sijoituspaikastaan oli, että siellä tunnelma ei ollut yhtä tiivis kuin kotona.

9.1.4 Nuorten kokemuksia perhekotiin muuttamisesta ja perhekodissa asumisesta

Yhden nuoren mielestä perhekotisijoitus oli kaikista sijoituspaikoista ”varmaan paras” ja hän viihtyi perhekodissa erittäin hyvin. Toinen nuori oli sitä mieltä, että kaiken kaikkiaan perhekotiin muutto ja asuminen olivat kotona asumista parempi vaihtoehto. Erään nuoren muutto perhekotiin oli tullut nopeasti, nuori suhtautui tähän mielestään melko välinpitämättömästi. Perhekotiin tutustumiskäynnillä yhdelle nuorelle tuli perhekodista hyvä vaikutelma.

”...Sit mä olin et kai mä voin sitä kokeilla ja tulin tänne, joka oli ihan hyvä juttu”

Yhdellä nuorella oli aluksi vaikeuksia sopeutua perhekotiin. Perhekodin säännöt ja rutiinit olivat nuoren mielestä niin erilaisia, kuin mitä ne hänen kotonaan olivat olleet ja tästä johtuen nuori halusi aluksi muuttaa perhekodista pois. Alkuhankaluuksien jälkeen nuori oli alkanut viihtyä ja kokea perhekodin kodikseen, eikä halunnut sieltä enää muuttaa pois. Myös toinen nuori koki perhekodin säännöt hyväksi, koska kotona hänellä ei ollut mitään sääntöjä. Kolmannen nuoren mielestä perhekodin säännöt olivat aika tiukat ja selkeät. Nuori kertoi viihtyneensä perhekodissa hyvin, vaikka sääntöihin sopeutuminen oli hänelle aluksi vaikeaa (esimerkiksi kotiintuloajat). Kuitenkin nuori totesi perhekodin sääntöjen ja rutiinien auttaneen häntä paljon. Yhden nuoren mielestä perhekodissa viihtyminen riippuu paljon omasta käyttäytymisestä.

”Tietenkin se oli sokki, tääl oli niin tiukat säännöt, tääl oli ihan erilainen meininki ku kotona ja mä halusin vaan pois. Mut sit jossain vaiheessa mä tajusin, et tästä on tullu mun koti, et en mä haluu lähtee”

Yhdestä nuoresta tuntui toisaalta ihan kivalta muuttaa perhekotiin, toisaalta taas, hän luuli, että kyseessä on laitostyyppinen paikka, jollaisista hän oli kuullut muilta nuorilta ”kauhutari-noita”. Nuori esimerkiksi pelkäsi, että muuton myötä häneltä lähtee tietynlaisia oikeuksia ja hänen elämästään tulee hirveää.

”...Mä luulin, et tää on semmonen laitostyyppinen, ni mä luulin, et kaikki tyyliin oikeudet tai semmoset tietynlaiset oikeudet lähtee”

Perhekotiin muuttaessa nuoresta tuntui, että hänellä ei ole mitään muuta vaihtoehtoa, joten hän hyväksyi asian. Nuori kertoi kuitenkin muuttaneensa perhekotiin avoimin mielin ja vapaaehtoisesti. Yksi nuorista ajatteli, että perhekodissa hänet ”hyväksytään sinne”, koska kotona häntä ei hyväksytty.

Kaksi nuorista oli tyytyväisiä perhekodin pitäjän ja nuorten huoltajien välisestä yhteistyöstä. Kolmannen nuoren mielestä perhekodin pitäjä tekee hyvin yhteistyötä huoltajien kanssa.

”Kyl XXX (perhekodin pitäjä) tekee hyvin yhteistyötä vanhempien kanssa”

9.2 Perhekotisijoituksen vaikutuksia nuoren hyvinvointiin

Jokainen neljästä haastatellusta nuoresta koki perhekotisijoituksen vaikuttaneen positiivisesti omaan hyvinvointiinsa. Yksi nuorista koki säännölliset keskustelut perhekodin pitäjän kanssa rakentaviksi ja elämän kannalta hyödyllisiksi. Näiden keskustelujen myötä nuori pääsi itse ajattelemaan asioita ja sai kokemuksen, että hänen mielipiteillään ja näkemyksillään oli painoarvoa. Nuoren mielestä keskustelut opettivat elämästä käytännönläheisemmin kuin koulussa opetettuina. Toinen nuori oli sitä mieltä, että perhekodin pitäjän kanssa käydyt keskustelut olivat hänelle paras tuki.

”XXX (perhekodin pitäjä) on varmaan kaikista paras psykologi näis asiois, ku se tietää näistä jutuista ja osaa vastaa ja osaa kertoo et mistä tää vois johtuu”

Kaksi nuorista koki perhekodissa asuvien, muiden nuorten kokemukset ja heiltä saadun vertaistuen auttaneen heitä. Yhden nuoren mielestä perhekodissa syntyneet uudet, läheiset ihmissuhteet olivat elämässä eteenpäin vievä voimavara.

”... Osasta nuorista on tullu mulle vähän ku siskoja ja sit osa on jääny vähä etäisemmiks, mut kyl neki jotenki auttaa eteenpäin elämäs, ku saa uusii ystäviä”

”Yks tärkeimmistä asioista minkä mä oon oppinu tääl, on se, et ihminen saa valita oman perheensä, et se ei oo aina se minkä veri määrittää”

Yksi nuorista kertoi, että hän näki perhekodissa niin sanotun normaalin arjen, jota hänen omassa kodissaan ei ollut. Nuori ei perhekodissa pelännyt elinympäristöään ja hän pystyi olemaan niin sanotusti normaalisti. Nuori oli oppinut perhekodissa muun muassa käytöstavat ja

saanut kasvatusta. Näistä asioista nuorelle syntyi tunne, että hänestä välitetään. Yhdelle nuorelle perhekodin rajat ja säännöt toivat turvallisuuden tunnetta ja luottamusta toiseen ihmiseen (vaikka nuori kertoikin kritisoineensa perhekodin sääntöjä välillä). Yksi nuorista koki perhekodin rutiinien edesauttavan hänelle säännöllisempää päivärytmiä. Yksi nuorista koki oppineensa perhecodissa ”elämään vaikuttavia asioita”, eli asioita, joita oppii vain elämällä, ei koulussa.

”...Kun mä tulin tänne ni mun ei tarvinnu olla semmosessa elinympäristössä, missä mua pelottaa tai missä mä en pysty olemaan normaalisti”

Nuori kokenut aiemmin, ettei hän ole tarpeeksi hyvä. Perhecodissa hän oppi, että tärkeintä ei ole se, mitä muut ovat hänestä mieltä ja onko muiden mielestä riittävän hyvä, vaan tärkeintä on se, että olet itsellesi riittävän hyvä. Tämä paransi nuoren itsevarmuutta ja itsetuntoa.

”Sä oot ite se, joka määrittelee sen, ooksä riittävän hyvä vai ei”

Perhecodissa nuori sai olla ikäisensä ja hänen ei tarvinnut huolehtia aikuiselle kuuluvista vastualueista, joista hän kotona asuessaan oli joutunut huolehtimaan.

”...Mä olin kauheen huolissani aina kaikesta ja mä en ollu niin vapaa, et kyl XXX sano sitä, et mä oon paljo vapaampi”

Toinen nuori kertoi olevansa nykyisin avomielisempi ja kykeneväisempi omaksumaan uusia asioita, koska perhecodissa asuessaan hän pystyi päästämään irti tietynlaisista asenteista. Yhdellä nuorista oli myös kokemus, että hänen näkemyksillään on väliä, myös aikuisen silmissä ja tämä tuntunut nuoresta hyvältä.

”..Pysty jotenki päästää irti sellasista tietynlaisista asenteista”

Nuorelle syntyi luottamus perhekodin pitäjää kohtaan, että vaikka nuori tekisi virheitä, perhekodin pitäjä olisi nuoren tukena ja apuna, vaikeissakin tilanteissa.

”Tietenkihän se aina pelottaa myöntää kaikki mokailut... mut kyl XXX (perhekodin pitäjä) on aina auttanu mua”

Perhekodin pitäjän pitäessä nuoren puolia, nuori sai kokemuksen siitä, että joku ihminen oli oikeasti kiinnostunut hänen hyvinvoinnistaan ja se oli nuorelle merkittävä hetki.

”Et se oikeesti pysäytti hetkeks... Et joitain ihmisii oikeesti kiinnostaa miten toinen voi”

Yksi nuori koki, että ote omasta elämästä oli hukassa. Nuori koki psyykkisen hyvinvointinsa kohentuneen perhekodissa huomattavasti ja esimerkiksi koulunkäynti alkoi sujua paremmin.

”...Mä olin ihan kujalla kaikesta... nykyään mä voin paljon paremmin”

Erään nuoren mielestä perhekotiin pääsemisen ansiosta hän sai oman tilanteensa hallintaan ja nuori koki, että sai itselleen oikean elämän.

”...Mä sain niinku oikeen elämän ittelleni, et se jotenki oli koko mun elämää mullistava juttu”

10 Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sijoitettujen nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista sekä perhekotisijoituksen vaikutuksia nuoren hyvinvointiin nuoren itsensä kokemana. Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa sijoitetun nuoren kokemukselle ääni sekä tuottaa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille sijoitetun nuoren kokemuksista.

Johtopäätöksenä nuorten kokemuksista lastensuojelun sijoitusprosessista kokonaisuudessaan voitaneen todeta, että kaikista haasteista huolimatta, joita sijoitetut nuoret lastensuojelun sijoitusprosessin varrella olivat kohdanneet, he kokivat sijoituksen olleen loppujen lopuksi hyvä asia heidän elämässään ja antaneen heille mahdollisuuden tasapainoisempaan elämään.

Sosiaalityöntekijöistä nuorilla oli sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia. Positiivisina nuoret kokivat muun muassa yhteisen tekemisen ja keskustelut sosiaalityöntekijän kanssa. Negatiivisena nuoret kokivat esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden suuren vaihtuvuuden. Myös nuoren kohtelu hänen ikätasoaan vastaamattomalla tavalla sekä nuoren kokemus siitä, ettei sosiaalityöntekijä usko hänen puheitaan koettiin negatiivisina. Enemmän kuin yksittäisiä työntekijöitä, nuoret kritisoivat yhteiskuntaa ja byrokratiaa.

Alhasen (2014: 41, 50) mukaan työntekijöiden vähyys ja vaihtuvuus voidaan nähdä lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöinä. Lastensuojelun asiakasmäärät ovat nousseet, mutta työntekijöiden määrä ei ole lisääntynyt. Myös Massinen (2015: 5) mainitsee Vantaan Sanomien artikkelissa lastensuojelun avohuollossa ongelmaksi muodollisesti pätevien sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden, joka vaikeuttaa työn kehittämistä ja asiakastyö pirstaloituu. Yksi opinnäyte-

työhön haastatelluista nuorista toi esille, että olisi hyvä, jos sosiaalityöntekijät olisivat pysyvämpiä ja heillä olisi vähemmän asiakkaita, jolloin nuorilla olisi paremmat mahdollisuudet muodostaa heidän kanssaan luottamuksellisempi suhde.

Mielipiteen selvittäminen oli nuorten mielestä toteutunut lain edellyttämällä tavalla. Yksi nuorista mainitsi erikseen, että sekä mielipiteen selvittäminen että kuuleminen olivat toteutuneet. Osa nuorista epäili, oliko heidän mielipiteitään kuitenkaan huomioitu. Yhden nuoren mielestä sosiaalityöntekijät kuuntelevat enemmän täysi-ikäisiä kuin nuoria. Yksi haastatelluista nuorista oli sitä mieltä, että nuoren asioista päätettäessä viranomaiset katsovat enemmän kirjallisia dokumentteja kuin nuorta ja hänen persoonaansa. Nuoren mielestä tästä voi seurata esimerkiksi vääriä valintoja sijoituspaikan suhteen. Nuorelle tulisi antaa mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa aktiivisemmin. Alhasen tutkimusraportin (2014: 56) mukaan lastensuojelun nuoret ja vanhemmat toivat ilmi, että heidän kokemuksia ja käsityksiä on ohitettu lastensuojelussa. Tutkittavat olivat sitä mieltä, että arkitiedon merkitystä aliarvioidaan eri yhteyksissä, esimerkiksi liittyen perheen elämäntilanteisiin ja tarpeisiin.

Avun saamisesta lastensuojelun sijoitusprosessissa nuorilla oli toisistaan poikkeavia kokemuksia. Joku oli saanut apua nopeasti, kun taas toisen avun saaminen oli kestänyt liian kauan. Ikonen viittaa kirjassaan (2013: 180) Mannerheimin Lastensuojeluliiton tutkimukseen, josta käy ilmi, että lasta ei aina kuulla työntekijän toimesta ja osa lapsista ja nuorista kokevat tapaamiset epämiellyttäväksi tai virallisiksi. Joissain tapauksissa selvityksen mukaan ammattiavun syy on jäänyt lapselle epäselväksi kokonaan ja lapsi ei esimerkiksi tiedä tai ymmärrä miten ammattilainen voisi häntä auttaa. Tähän opinnäytetyöhön haastatelluista nuorista yksi oli kokenut nuoren, hänen huoltajiensa ja sosiaaliviranomaisten väliset tapaamiset hyödyttöminä ja ahdistavina. Eräs nuorista ei ollut saanut sosiaaliviranomaisilta tarpeeksi tietoa avunsaannin mahdollisuuksista.

Lastensuojelun sijoitusprosessiin kokonaisuudessaan liittyi nuorilla monenlaisia kokemuksia. Lastensuojelun sijoitusprosessi oli sekoittanut elämää (esimerkiksi koulunkäyntiä) osalla haastatelluista nuorista. Sijoituspaikkaan sopeutuminen oli myös vienyt oman aikansa. Kaikki haastatellut nuoret olivat kuitenkin sitä mieltä, että sijoitus oli muuttanut heidän elämänsä aiempaa positiivisempaan suuntaan. Kivistö (2006) on tutkinut nuorten kokemuksia lastensuojelusta ja muista viranomaispalveluista. Kivistön tutkimuksessa mukana olleet nuoret kokivat, että lastensuojeluasiakkuus oli ollut heidän kohdallaan välttämätöntä ja myös nämä nuoret olivat kokeneet saaneensa avun lastensuojelusta. (Kivistö 2006: 116.)

Suurella osalla haastatelluista oli taustalla useita eri sijoituspaikkoja. Kokemukset eri paikoista olivat sekä positiivisia että negatiivisia. Yksi nuori totesi kuitenkin, että myös hänen epäammattimaisena kokemansa sijoituspaikka oli tuolloin tuntunut kotioloihin verrattuna hyvältä

vaihtoehdolta. Nuorten haastatteluissa perhekotisijoitus sai eniten positiivista palautetta nuorilta, jotka olivat olleet sijoitettuna myös toisenlaisissa sijoituspaikoissa. Perhehoidon tulisi olla lapsen ensisijainen sijaishuollon muoto (Räty 2012: 417). Kuusikko-työryhmän selvityksen (2013: 18) mukaan toimeksiantosopimuksella toimivan perhehoidon osuus on kasvanut sijoitusten hoitovuorokausissa vuosina 2009 - 2013 kaikissa kuutoskaupungeissa.

Haastattelujen perusteella kaikki neljä haastateltua nuorta kokivat perhekotisijoituksen parantaneen heidän elämänlaatuaan ja vaikuttaneen positiivisesti heidän hyvinvointiinsa. Vertaistuki perhekodissa asuulta muilta nuorilta koettiin tärkeäksi. Sijoitetut lapset kokevat usein olevansa ainoita sijaiskodissa asuvia ja huostaan otettuja lapsia. Vertaistuen merkitys on osoittautunut tärkeäksi tukimuodoksi sijoitetuille lapsille, sillä he kokevat usein olevansa sijoitukseen liittyvien asioiden kanssa yksin. (Lastensuojelun perhehoidon työkirja 2008: 51.) Myös perhekodin pitäjän rooli koettiin merkittäväksi vaikuttajaksi haastateltujen nuorten elämässä, esimerkiksi perhekodin pitäjältä saatu tuki ja keskustelut hänen kanssaan koettiin tärkeiksi.

Arkielämän perusasiat nousivat esille, esimerkiksi että nuorella oli turvallinen aikuinen elämässä, säännöt ja rajat sekä niin sanottu ”normaali arki” ja tapakasvatus. Nämä asiat nuoret kokivat tärkeiksi oman hyvinvoinnin kannalta ja ne loivat nuorelle tunteen, että hänestä välitetään sekä kasvattivat luottamusta toiseen ihmiseen. Eräs nuorista koki itsetuntonsa vahvistuneen perhekotisijoituksen aikana. Nuorten kertomuksissa nousi esille, ettei omassa kodissa ollut sääntöjä ja rajoja, joita nuoret kaipasivat. Murrosikäinen nuori tarvitsee aikuisten asettamia rajoja elämäänsä, koska rajat muun muassa tuovat nuorelle turvallisuuden tunnetta (Airola & Tarsalainen 2005: 17). Nuorten mukaan perhekodissa oli selvät säännöt ja rutiinit. Vaikka perhekodin säännöt ja rutiinit olivat aluksi saattaneet tuntua nuorista haastavilta, loppujen lopuksi nuoret kokivat juuri näiden auttaneen heitä ja muun muassa luoneen turvallisuuden tunnetta, luottamusta toiseen ihmiseen ja säännöllisempää päivärytmiä.

Lastensuojelu on aiheena hyvin ajankohtainen ja aiheesta on viime aikoina käyty paljon julkista keskustelua. Mediassa keskustelu lastensuojelusta on usein ollut negatiivista ja näin ollen lukijan mielikuva lastensuojelusta voi jäädä kapeaksi ja yksipuoliseksi. Totta onkin, että tällä hetkellä lastensuojelun erilaisiin haasteisiin ei ole pystytty vastaamaan niiden vaatimalla tavalla. Esimerkiksi lastensuojelun lisääntyneisiin asiakasmääriin nähden työntekijöiden määrä ei ole lisääntynyt. Tämä johtaa muun muassa siihen, että sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ovat liian suuret, eikä työntekijä pysty perehtymään yksittäisten asiakkaiden tilanteisiin riittävästi. (Alhanen 2014: 41, 42.)

On kuitenkin syytä muistaa, että lastensuojelussa on paljon myös hyviä puolia ja lapset ja nuoret saavat lastensuojelusta tarvitsemaansa apua. Hyvänä esimerkkinä ovat tähän opinnäy-

tetyöhön haastatellut nuoret. Nuoret kokivat saaneensa lastensuojelusta apua ja sen parantaneen heidän elämänlaatuaan. Toki nuoret olivat tietoisia lastensuojelun nykypäivän haasteista ja heillä oli niistä myös omakohtaisia kokemuksia. On ihailtavaa, että nämä nuoret itse ovat olleet aktiivisia ja halunneet tuoda lastensuojelun positiivisia puolia esille. Lastensuojelussa tulisi entistä enemmän huomioida lasten ja nuorten omia kokemuksia ja heidän näkökantonsa ja huomioida näitä asioita lastensuojelutyön kehittämisessä.

Nykyisin suuntaus on, että nuoria tulisi sijoittaa ensisijaisesti perheisiin laitoksien sijaan. Tämän opinnäytetyön tutkimustulokset puhuvat myös asian puolesta. Yleisesti ottaen tämän opinnäytetyön tutkimustulokset eivät itsessään ole yleistettävissä, koska haastatteluotos oli pieni. Tutkimustulosten luotettavuutta kuitenkin tukee muiden aihetta koskevien tutkimusten samankaltaisuuksia sisältävät tutkimustulokset (ks. Kivistö 2006, Ikonen 2013, Alhanen 2014).

Tutkimuksen haastatteluotos oli pieni ja perhekodin pitäjä yhdessä nuorten kanssa valitsivat haastateltavat nuoret. Tämä tulee huomioida tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa. Aloite tähän opinnäytetyöhön tuli perhekodissa sijoitettuin olleilta nuorilta. Nuoret olivat kokeneet perhekotisijoituksen hyväksi ja toivoivat, että aiheesta työstettäisiin opinnäytetyö. Voi olla, että näin ollen haastatteluihin valikoitui nuoria, joilla tiedettiin olevan positiivisia kokemuksia perhekodista ja he halusivat tuoda nämä kokemukset julki.

Jotta lukija pystyy arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta, tutkijan on kuvattava käyttämänsä tutkimusmenetelmä (Hirsjärvi ym. 2010: 261). Tutkimusmenetelmäosassa on kuvattu, mitä tutkimuksessa tehtiin ja miten tutkimus suoritettiin. Aineistoa läpikäydessä, työn ”punainen lanka” oli pidettävä koko ajan mielessä, koska aineistosta nousi esille myös muita lastensuojeluaiheeseen liittyviä seikkoja, jotka eivät kuitenkaan suoranaisesti vastanneet tutkimuskysymyksiin. Nuoret toivat haastatteluissa esille esimerkiksi asioita, joihin he toivoivat lastensuojeluprosessissa muutoksia. Näitä asioita nostimme esiin pohdinnassa. Opinnäytetyön tekeminen parityönä vaikutti osaltaan tutkimuksen luotettavuuteen. Esimerkiksi molempien tekijöiden päätyessä tutkimustuloksessa samanlaiseen lopputulokseen, voidaan tutkimustulosta pitää reliabelina (Hirsjärvi ym. 2010: 231).

Itse haastattelut olivat opinnäytetyön parasta antia ja haastattelutilanteista jäi meille lämmin mieli. Haastattelut sujuivat suunnitellusti, mutta seuraavalla kerralla kiinnittäisimme enemmän huomiota nuorten informoimiseen ennen haastatteluja. Haastattelujen alussa osa nuorista ei tiennyt tarkalleen, mihin tutkimukseen häntä haastatellaan. Joku oli epävarma siitä, kuka muu meidän lisäksi saa tietää asioista, mitä nuori meille sanoo. Olimme valmistautuneet käymään kyseiset asiat läpi ennen haastattelua jokaisen nuoren kanssa, mutta nuorten tiedon puute tuli meille silti hieman yllätyksenä. Tähän panostaisimme jatkossa enemmän.

Voitaneen kuitenkin olettaa, että onnistuimme luomaan nuorille haastatteluissa luottavaisen ilmapiirin. Huolimatta siitä, etteivät he haastatteluun tullessaan täysin tiedneet, mihin ja miten haastattelut käytetään, he avautuivat meille elämästään avoimesti, josta olimme ja olemme edelleen kovin otettuja. Tähän saattoi vaikuttaa, että toinen meistä oli tavannut kolme nuorista ja toinen meistä kaksi nuorta etukäteen, vieraillessamme perhekodissa ennen varsinaisia haastatteluja. Lievää jännitystä saattoi joistakin nuorista havaita haastattelun alussa, mutta vaikutti siltä, että nuorten jännitys unohtui haastattelun edetessä.

Nuorten haastatteluihin informoimisen lisäksi, seuraavalla kerralla kirjaisimme enemmän muistiin yksityiskohtaista tietoa ja niitä ajatuksia, joita prosessin eri vaiheissa on herännyt. Aikataulullisesti opinnäytetyötä työstettiin hieman yli vuosi, sisältäen muutaman kuukauden kesätauon. Pienet tauot prosessin aikana olivat mielestämme hyvä asia, mutta jatkossa välttäisimme useamman kuukauden taukoa työssä, mikäli se olisi mahdollista. Luultavasti tulevaisuudessa osaisimme myös kiinnittää paremmin huomiota olennaisiin seikkoihin, tämän opinnäytetyön työstämisestä saadun kokemuksen ansiosta.

Eettiset kysymykset olivat erityisen tärkeitä tätä opinnäytetyötä tehdessä. Aiheemme oli arkaluontoinen ja se asetti työllemme erilaisia eettisiä haasteita. Esimerkiksi tutkimustuloksia avatessa ja tulkittaessa, niin nuorten kuin nuorten huoltajien ja muun perheen sekä nuorten kokemuksiin liittyneiden ammattilaisten anonymiteetin säilyttäminen vaati jatkuvaa pohdintaa siitä, mitä nuoren kertomasta voimme julkaista ja millä tavoin asia tuodaan työssämme esille. Ei riitä, että olisimme huomioineet anonymiteetin vain nuoren kannalta, oli tärkeää huomioida myös muita henkilöitä nuoren elämästä, ettei nuorta pystyttäisi tätä kautta tunnistamaan.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyvää lähdemateriaalia oli melko paljon saatavilla ja materiaali oli varsin uutta. Lukuun ottamatta sellaisia tutkimuksia, joissa tutkitaan nuoria ja heidän omia näkökulmiaan, oli jokseenkin niukasti saatavilla. Tähän varmasti vaikutti, että vasta 2000-luvulla lapsi- ja nuorisotutkimuksissa on alettu enemmän huomioida nuorta itseään oman näkökulmansa esiintuojana (Aaltonen & Heikkinen 2009: 165).

Teimme opinnäytetyömme parityönä. Työn onnistunut toteuttaminen edellytti molemmilta tekijältä yhteistyötaitoja sekä työparin että yhteistyökumppaneiden kanssa. Opinnäytetyön työstäminen vaati meiltä huolellista ajankäytön suunnittelua ja joustavuutta. Kompromisseja tehtiin puolin ja toisin. Prosessi oli pitkäjänteistä työtä ja työn ollessa molempien tekijöiden ensimmäinen kvalitatiivinen tutkimus, toisinaan oppiminen tapahtui erehdyksen kautta. Opinnäytetyön tekeminen oli kaiken kaikkiaan antoisa projekti ja on ilo todeta, että yhteistyömme sujui kiitettävästi läpi opinnäytetyöprosessin. Tämä työ on opettanut meitä paitsi te-

kemään laadullista tutkimusta, luonut meille teoreettista tietopohjaa lastensuojelusta, jota haastatelluilta nuorilta saadut todellisen elämän kokemukset täydensivät erinomaisesti.

Hoitotyön opiskelijoina lastensuojelu aiheena ei ollut meille sitä ”ominta” aihealuettamme, tämä koski sekä teoreettista tietoa että käytännön kokemusta. Tämä opinnäytetyöprosessi on lisännyt ymmärrystämme ja kokonaiskuvaa lastensuojelullisista asioista, joita voimme tarvittaessa soveltaa tulevaisuudessa käytännön hoitotyössä. Hoitoalan ammattilaiset kohtaavat työssään erilaisia ihmisiä erilaisissa elämäntilanteissa ja moniammatillista yhteistyötä tehdään runsaasti. Sairaanhoidajina voimme työskennellä myös lasten ja nuorten parissa ja esimerkiksi epäillessämme, että lasta on kaltoinkohdeltu, on myös hoitotyön ammattilaisten osattava toimia asian vaatimalla tavalla.

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana esille nousseina jatkotutkimusaiheina näkisimme esimerkiksi minkälainen vaikutus lastensuojelullisilla toimenpiteillä tai perhekotisijoituksella on ollut nuorten mielenterveyteen. Myös nuorten kokemuksista perhekodeista ja perhekotien vaikutuksista nuorten hyvinvointiin olisi mielenkiintoista saada lisää tutkimustietoa, myös laajemmalla otannalla toteutettuna. Erityisesti, kun perhehoidon tulisi olla lapsen ensisijainen sijaishuollon muoto ja perhehoidon määrä on lisääntynyt, tutkimustieto aiheesta olisi tärkeää.

Lähteet

- Aaltonen, S. & Heikkinen, A. 2009. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Airola, M. & Tarsalainen, A. 2005. Murkkuelämää. Saarijärvi. LK-Kirjat.
- Alhanen, K. 2014. Vaarantunut suojeluvalta. Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Tampere. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Avohuolto. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 12.11.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>
- Bardy, M. 2009. Lastensuojelun ala. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- De Godzinsky, V-M. 2012. Huostaanottoasiat hallinto-oikeuksissa. Tutkimus tahdonvastaisten huostaanottojen päätöksenteko menettelystä. Helsinki. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 260.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Vastapaino.
- Forsberg, H. Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. 2006. Lapsen ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Heino, T. 2007. Keitä ovat uudet lastensuojelun asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Helsinki. Stakes.
- Heino, T. 9/2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämissuhteet. Selvitys lastensuojelun kehittämissuhteille. Helsinki. Stakes.
- Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Huostaanotto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 20.11.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>
- Huostaanottotarpeen arviointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 20.11.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanottotarpeen-arviointi>
- Hämäläinen, K. 2012. Perhehoitoon sijoitettujen lasten antamat merkitykset kodilleen ja perhesuhteilleen. Helsinki. Väestöliitto.
- Ikonen, L. 2013. Salassa pidettävä. Suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa? Radium Kirjat.
- Ketola, J. 2008. Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Juva. WS Bookwell Oy.
- Kivistö, J. 2006. Missäs mä olisin muuten? Nuorten kokemukset lastensuojelusta ja muista vian-omaispalveluista. Turun Yliopisto. Viitattu 4.2.2015 <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=a7e04db9-2cf3-417b-844f-3b6b1c53fd1d>
- Kuula, A. 2014. Tutkimusetiikka. Tampere. Hansaprint Oy.

Kuusikko-työryhmä 2013. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2013. Helsinki. Edita Prima Oy. Viitattu 20.11.2014.
http://www.kuusikkokunnat.fi/SIRA_Files/downloads/Lastensuojelu_raportti_2013_02102014_netiversio_korjattu.pdf

Lastensuojelun perhehoidon työkirja. 2008: 6. Teoksessa Mantila, R. Mikkonen, M. & Väinölä, L. (toim.) Savion kirjapaino. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Lastensuojelun perhehoito. Perhehoitoliitto. Viitattu 19.11.2014.
http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/lapset_nuoret

Lasten osallisuus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 26.11.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus#otsikko4>

Lastensuojelupalvelut. Lastensuojeluinfo. Viitattu 6.2.2015.
<http://www.lastensuojelu.info/fi/palvelut.html>

Manninen, M. 2013. Koulukotiin sijoitettujen nuorten psykiatrinen oirekuva ja ennuste. Helsinki. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.11.2014.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110461/URN_ISBN_978-952-245-968-8.pdf?sequence=1

Marjomaa, P. & Laakso, M. 2010. Lastensuojelun edunvalvonta-lapsen oikeus osallisuuteen häntä koskevassa päätöksenteossa. Käsikirja lastensuojelun edunvalvonnasta. Helsinki. Pelastakaa Lapset ry.

Massinen, T. Selvitys: Lastensuojelun työtilanne on hälyttävä. Vantaan Sanomat 28.1.2015. Viitattu 30.1.2015.
<http://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/262276-selvitys-vantaan-lastensuojelun-tyotilanne-on-halyttava>

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä. International Methelp Ky.

Mitä on lastensuojelu? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 26.11.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Mitä perhehoito on? Perhehoitoliitto. Viitattu 19.11.2014.
<http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito>

Perhehoitajana toimiminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 19.11.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoitajana-toimiminen>

Perhehoito. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 19.11.2014.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>

Ruohonen, M. 2008. Nuoret - Mielen hyvinvointi. Mielenterveys on voimavara. Viitattu 25.2.2015.
<http://hyvinvointipolku.fi/web/polku/mielen-hyvinvointi;jsessionid=165ed1736f64ce91dd9de71346b1>

Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki, käytäntö ja soveltaminen. Porvoo. Edita Publishing Oy.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Helsinki. Edita Prima oy.

Sijoitus avohuollon tukitoimena. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 30.11.2014.

<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Arki, arvot, elämä, etiikka. 2013. Talentia. Helsinki. Viitattu 23.1.2015.

http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka, 92-112. Helsinki. Nuorisotutkimusseura ry.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki. WSOY pro oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorilehto, M., Larri, T., Kurki, M. & Hätönen, H. 2014. Uudistuva mielenterveystyö. Helsinki. Fioca Oy.

Liitteet

Liite 1 Haastattelulupa-anomus	41
Liite 2 Haastattelurunko	42

Liite 1 Haastattelulupa-anomus

HUOLTAJAN SUOSTUMUS

Haastateltavan nuoren nimi: _____

Yllä mainitun nuoren huoltajana suostun siihen, että yllä mainittu nuori saa suostumuksellani osallistua ”Nuorten kokemuksia lastensuojelun sijoitusprosessista ja perhekotitoiminnasta”-nimisen opinnäytetyön yksilöhaastatteluun kevään 2014 aikana.

Olen lukenut ja ymmärtänyt suostumuslomakkeen mukana tulleen saatekirjeen, jossa on kerrottu opinnäytetyöstä ja sen toteuttamisesta tarkemmin.

Paikka ja aika: _____

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys: _____

Liite 2 Haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

LASTENSUOJELUN HOITOPOLKU

- Kertoisitko millaisessa perheessä olet kasvanut?
- Mitä tapahtui, että lastensuojelun apua tarvittiin?
- Kertoisitko vapaamuotoisesti, millaista apua sait?
- Oletko joutunut vaihtamaan sijoituspaikkaa enemmän kuin kerran ja minkälaisissa sijoituspaikoissa olet ollut?
- Millainen on oma kokemuksesi sijoitusprosessista?
- Ketkä ovat auttaneet sinua?
- Kuka/ketkä ovat virallisia huoltajiasi?

PERHEKOTI

- Kuinka kauan olet asunut tässä perhekodissa
- Miten olet viihtynyt perhekodissa?
- Onko tämä perhekoti on vaikuttanut hyvinvointiisi ja kehitykseesi? Millä tavoin?
- Minkälaista apua, tukea, neuvoja olet saanut perhekodilta?
- Pidätkö yhteyttä biologisiin vanhempiisi/huoltajiin? Jos kyllä, kuinka tiivistä yhteydenpito on?
- Tekeekö tämä perhekoti yhteistyötä biologisten vanhempiesi/huoltajiesi kanssa?
- Mitä mieltä sinä olet yhteistyöstä?
- Tässä perhekodissa asuu myös muita sijoitettuja nuoria. Miten olet kokenut sen asian (esimerkiksi vertaistuki, ystävyysuhteet jne.)?

MIELEN HYVINVOINTI

- Oletko ollut esimerkiksi masentunut, ahdistunut, onko sinulla ollut keskittymisvaikeuksia tai onko sinulla ollut jotain muita oireita/ongelmia?
- Jos sinulla on ollut oireita/ongelmia, miten se on vaikuttanut elämääsi?
- Mistä luulet oireesi johtuvan?
- Minkälaista apua olet saanut? Onko se auttanut?
- Mikä mielestäsi auttaisi sinua parhaiten?

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TYÖNTEKIJÄT JA MUUT TUKIHENKILÖT

- Miten olet kokenut lastensuojelun puuttumisen elämääsi?
- Millaista kohtelua ja kohtaamisia sinulla on ollut sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden kanssa (lastensuojelullisissa asioissa)?
- Minkälaisia työntekijöitä kohdallesi osui?
- Miten toivot sinua kohdeltavan lastensuojelussa?
- Oletko saanut kertoa mielipiteesi?
- Tuntuuko sinusta, että sinua kuunneltiin ja mielipiteesi huomioitiin?
- Minkälaisia asioita toivoisit lastensuojeluun?
- Onko sinulla ollut tukihenkilöä tai vastaavaa?
- Jos mieleesi tulee esimerkki jostain kohtaamisesta, joka on erityisesti jäänyt mieleesi, kertoisitko siitä?